

Syllabus Dissectat.

- 1.) Boehmer de secundis nuptiis, precipue illustra. psonarum
- 2.) Traulmann Acta Cur. in puncto nullitatis matri-
monii et defectum liberi consensus.
- 3.) Vingepaue de Jure Dotium von Kon. Hof. Rat. Dr. J. J. G. G.
- 4.) Wurzburg de Bonis conjugum et illatis, et duran-
te matrimonio acquisitis.
- 5.) Arx de sponsalibus, probatione, obligatione,
et dissolutione sponsaliorum
- 6.) Arx de Officio iudicis, circa obsequium iuramentum
- 7.) Boehmer de Causis arduis et majoribus.
- 8.) Arx de probanda recisione crediti.
- 9.) Ludovici de coelibatu poenae nomine imposito.
- 10.) Boehmer de Bonis parochialibus, von Kon. Hof. Rat. Dr. J. J. G. G.
- 11.) Boehmer de Diverso pignoris et hypothecae i-
ure.
- 12.) Arx de Jure miserabilium.
- 13.) Thomasius de Origine Processus Inquisitorum
- 14.) Thomasius de Jure circa Somnum et Somnium
von Kon. Hof. Rat. Dr. J. J. G. G.

Q. D. B. V.

33.

DISPUTATIO IVRIDICA

DE

NOMINIBVS
ECCLESIASTICIS

Activ- und Passiv-^{Don} Kirchen-Schulden,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE
BRANDENB. RELIQUA

IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE,

DN. IVSTO HENN. BÖHNERO,

ICTO, COM. PAL. CAES. REG. MAIEST. CON-
SILIARIO AVLICO, PROFESSORE IVRIS
ORDINARIO h. t. DEC.

IN AUDITORIO MAIORI

DIE OCTOBR. A. MDCCXVI.

PUBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

CHRISTIANVS NICOLAVS Scheller,
SCHWARTZBURG.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

TYPIS IOHANNIS GRVNERI ACAD. ET SENAT. TYPOGR. 1723.



CAPVT I.
DE
IVRE NOMINVM AB EC-
CLÉSIA FACTORVM.

Don
Activ-Kirchen-Schulden.

§. I.



Nihil novi te hic offensurum esse credis, qui perfunctorie thematis titulum legis, quin quotidianis, trita, & vbiuis obuia, hic adductum iri, persuasissimum habes. De debitis, nominibus, obligationibus tot vastissima occurrunt volumina, vt non necesse sit in disputatione, arctis inclusa limitibus, eandem doctrinam regustare & recoquere. Haec tamen tanti mihi visa non sunt, vt thema hoc spernerem, repudiaremue; laepe *vulgatissima* tot erroribus vel dubiis implicata sunt, vt expediat, illa sub incudem reuocare: imo quae *quotidiana* sunt, eo magis sunt excutienda, ne iis si-

A

miles

*Thematis huius
ius utilitas
commendatur.*

miles reddamur, qui illa, quae domi nascuntur, despectui habent, alienis tantummodo intenti, quae tantum vel delectant, vel usum exiguum habent, a foro longe alienissima. Inprimis autem hoc argumentum dignum visum fuit, quod disertatione publica explicaretur, quia scopulis refertissimum, & incertis interpretum opinionibus circumseptum est, ut felices progressus in eo facere nemo possit, nisi praecudicia ex iure pontificio hausta, manifestentur, & vera a falsis sollicitate separentur, quod ea qua par est ingenuitate mentis & breuitate expediam.

Nominis appellatio quo sensu debitis applicata.

§. II. Agendum ergo est *de nominibus ecclesiasticis*, id quod duplici modo intelligi potest, vel quatenus ecclesiae ex quocunque contractu debetur, vel quatenus haec aliis debet. Debita haec veteribus *nomina* dicta fuere, quod debitor *nomen* suum tabulis solemniter confectis inferibat. *Tabulae debitorum*, ait ASCON. in *Cicer. p. 77. nomina dicuntur, praesertim in iis debitis, in quibus hominum nomina scripta sunt, quibus pecuniae commodatae sunt.* Neque vero tantum in mutuo, sed & aliis in debendi causis hic ritus vfitatus erat, ut docet CICERO *Lib. IV. ad Atticum epist. vlt.* scribens: *haec pacto non verbis sed nominibus & praescriptionibus multorum tabulis cum facta esse diceretur.* Idem *Lib. III. de offic.* adfert exemplum *venditionis*, ubi nomina solemnia adhibita, aitque: *nomina fecit, negotium conficit.* Ut *stipulatio* in variis negotiis, ita & *nominum* vsus fuit, quae duo non raro in iure coniunguntur. *l. i. D. de ann. leg.* Solemnis plura aequae ut in stipulatione hic necessaria erant, quae accurate tradit DION. GOTHOFREDVS in *not. ad cit. l. i. lit. d.* Postea tamen vsu communi, qui verborum artifex & director est, inualuit, ut *quaeuis debita* nominum appellationem acciperent.

Praedicatur nominis appellatio de iure creditoris.

§. III. Praedicatur partim de iure *creditoris*, partim de *debitoris obligatione*. Priori casu, ea adpellatione omne id, quod ex quacunque obligatione licita peti potest, comple-

plectitur. Ait ICtus in l. 6. D. de V. S. nominis & rei appellatione ad omnem contractum & obligationem pertinet. item si nomen quis legauerit, id quod in actionibus est, legatum intelligitur. l. 49. de leg. 3. Porro si nomen legetur, benigne id, quod debetur, accipiendum est, ut actiones aduersus debitorem cedantur. l. 44. §. 6. de leg. 1. Hoc intuitu quoque creditor nomina facere vel contrahere dicitur, quo ius eius, quod ex obligatione debitoris habet, denotatur. Nomina facturi, ait SENECA Lib. 1. de benefic. c. 1. diligenter in patrimonium & vasa debitoris inquirimus. Tutor dicitur, ex re pupilli nomina fecisse vel contraxisse, l. 52. pr. de pecul. l. 16. de administrat. & pericul. tutor. l. 39. §. 14. eod. l. 24. de usu & usufr. legat. & praeterea aliis variis appellationibus ius creditoris demonstratur, veluti dum dicuntur: nomina prosequi l. 5. de pecul. leg. nominum executionem facere l. 34. de administ. & per. tutor. nomina cedere, vendere, diuidere, delegare, expungere, agnoscere, probare, totam fortunam in nominibus habere, l. 40. §. 8. de statu liber.

§. IV. Verum non de quibusuis, sed de ecclesiasticis Per abusu-
 cis nominibus hic tantum agitur, siue quae ecclesia fecit. nomina ecclesiast. ce-
 Equidem quid nomine ecclesiae veniat, alias satis notum ex-
 peditumque est: olim vniuersitatem fidelium denotabat, & sentur nomi-
 ita nomina ecclesiastica sunt nomina vniuersitatis, de quibus na clerico-
 valet assertum ICti in l. 7. §. 1. quod cuiuscunque vniuersiti. nom. rum.
 si quid vniuersitati debetur, singulis non debetur, nec quod debet vniuersitas, singuli debent. Destinata erant olim generatim bona ecclesiastica ad usum pauperum, adeo ut clerici non alio quam indigentiae titulo inde alerentur; inde patrimonium pauperum & IESV CHRISTI dicta fuisse. Hanc appellationem retinuerunt, etiamsi ex postfacto patrimonium pauperum esse desierunt c. 34. de elect. in 6. c. 16. X. de praebend. & dignit. c. 1. & 2. c. 12. q. 2. l. 126. C. de S. S. Eccl. Sicuti vero bona ecclesiastica postea facta sunt bona clericorum, quae talium, ita quoque nomina ecclesiastica iure pontificio sunt,

quae ad vniuersitatem clericorum, qua talium, spectant. Ex deprauato sensu enim ecclesia est in clero constituta, vt hic ecclesiam constituat atque repraesentet, vt Imperans Rempubli- cam. Ita FLODOARDVS Lib. II. Hist. Remens. c. 5. cenlet, & notum est, ait, vt, sicut Sacerdos habet, quod ecclesiae dimis- sum est, & ecclesia habeat, quod relinquitur Sacerdoti. Idem ingenue fatetur GALEIVS ad c. 1. de restit. in integr. in 6. n. 57. aitque ecclesiam laesam dici, quando clerici in redbitus ecclesiasticis laesi sunt, adeoque in effectu clericos restitui, Et cui ignotum est, interpretes Iuris Canonici plerosque, quando de dominio bonorum ecclesiasticorum disputant con- tenduntque, illud vel Papae vel in genere clericis attribue- re, vt nonnulli paulo saniores esse videantur. vid. SARMIENTO de redit. eccles. P. 1. c. 1. n. 14. in fin. GONZALEZ. ad c. 2. X. de reb. ecclesiast. non alien. n. 2. in fin. quae omnia docent, si ex communi Canonistarum sententia esset statuendum, no- mina ecclesiastica nihil aliud esse quam nomina clericorum.

Inter prote-
stantes potius
sunt nomina
vniuersitatis.

§. V. Puriorem sine dubio conceptum Protestantes tribuunt ecclesiae, nec eam in ordine clericali, sed in vniuersitate christianorum ad eandem confessionem se adstringentium, quae- runt, adeoque illis nomina ecclesiastica sunt, quae sunt in pa- trimonio vniuersitatis alicuius ecclesiasticae, & sic sub dispositio- ne administratorum, quorum periculo quoque sunt. Neque enim illorum reditus semper Ministris illius ecclesiae debentur; ad varia alia onera, ad quae subeunda alias ecclesia obli- gata foret, destinati sunt, & sic toti vniuersitati per indirectum profunt, quod haec alias talia onera ferre deberet. Vnde quoque toti vniuersitati interest, haec bene collocari, ne male contracta pereant.

Vox ecclesiae
tamen latius
patet & sic
quoque nomi-
na eccle-
siasticorum
appellatio.

§. VI. Sed latius quoque vox ecclesiae serpit, nec in vniuersitate, de qua diximus, conceptu subsistit. Iam olim tempore IVSTINIANI, iura ecclesiis data communi- cata erant domibus Religiosis, vt vocantur, h. e. Xenodochiis, ptochotrophiis, orphanotrophiis, monasteriis masculinorum & vir- gi-

ginum, brephotrophiis, gerontocomiis & nosocomiis, iuxta l. 23. pr. C. de S. S. Eccles. Haec instituta generatim pia vocantur, cum eundem olim scopum cum ecclesiis haberent, & in vniuersum curam pauperum gererent. Inde appellatio piae causae inualuit ad modum ecclesiae, postquam fucata pietas h. e. superstitio mirum in modum propagata & prorogata est. Nec dubium est, quin quaeuis iura, quae nominibus ecclesiasticis vulgè tribuuntur, etiam ad pia quaeuis corpora applicari possint, cum pari cum ecclesiis iure fruantur, modo caueamus, ne spurias species, more quorundam interpretum, huc referamus, quas a veris & genuinis non sollicitè TIRAQUELVVS de priuileg. causarum piarum distinguit, & promissive quoque congerit MANZIVS in special. in iur. commun. voce pia causa. Neque enim causa dotis, alimentorum, libertatis, exstructionis monumenti, & eius quod legatur meretrici, vt ad frugem redeat, piis causis adnumerari debet, vtut plerique eas species quoque genuinis inepte adiungant. Rectius huc referuntur ergasteria seu sceleratorum, qui in Republica quietem pacemque turbant, purgatoria, valetudinariorum, & morbo animi laborantium receptacula, inualidens-Häuser, scholae, Academiae &c. Denique hoc addo, ipsam ecclesiae appellationem variis institutis applicari, adeoque sub appellatione bonorum ecclesiasticorum, iura, redditus, pensiones, & sic quoque nomina eorum institutorum, comprehendendi. Catalogum horum bonorum sistit pax Osnabrugensis art. V. §. 14. & 25. vt sunt Archi-Episcopatus, Episcopatus, praelaturae, Abbatiae, Baluiae, praepositurae, commendae, liberae fundationes seculares, capitula, monasteria, collegia, templa, fundationes aliae, Scholae, Hospitalia, sodalitia varia &c. quae species nec inter Protestantes respectum ecclesiasticum amiserunt, si exceperis, quae secularem adsumserunt qualitatem, & pristina hoc modo priuilegia amiserunt.

*Fundamenta
spuria ex qui-
bus nominibus
ecclesiast. iura
singularia
tribuunt.*

§. VII. Ceterum nomina ecclesiastica plura cum aliis nominibus iura habent communia, quae haud tangam. Singularia tantum enarrabo & examinabo iura, quae magno quidem cumulo, sed sine sufficiente ratione, a Dd. adferri solent. Nec hoc mirandum, cum generatim adstruant axiomata: causas ecclesiasticas esse fauorabiles, summam esse rationem, quae pro religione facit, adeoque vbique ecclesiis & piis causis esse fauendum. Ita censet TVSCHAVS *lit. A. concl. 333. lit. P. concl. 337. & lit. R. concl. 134.* additque has lepidas rationes, quod quae Spiritu DEL reguntur, non sint sub lege, quod summa ratio sit, quae pro anima facit. Inde infert, in dubio semper pro pia causa iudicandum, & quando sumus in diuersis opinionibus, illam praevaleat, quae fauet pie causae, plus pie causae fauendum esse quam filii, in iis quae liberis sunt debita a parentibus; fauorem libertatis, filii, dotisque etiam pertinere ad piis causas, quarum fauor adhuc maior est. Magis lepide, ne quid grauius dicam, philosophatur PAVLVS DE CASTR. in *l. sancimus 22. C. de SS. eccl.* tradens hanc regulam; perpetuo mente tenendum, vt quando allegatur contra te aliqua lex, quae loquitur in ecclesia, si non occurrit aliqua congrua responsio, possis dicere, quod sit speciale in ecclesia. Sed rarius allegantur leges, vt plurimum somnia, tradita & opiniones interpretum adferuntur, quae vnice hac sola ratione firmantur, quod speciale sit in ecclesia, quod vtilitas ecclesiae h. e. cleri, sit suprema lex ecclesiastica, adeoque in eius commodum a regulis iuris recedendum.

*Fundamenta
genuina in hac
doctrina ob-
seruanda.*

§. VIII. Haec sententia monstra opinionum pepedit in causis ecclesiasticis & sic etiam in nominibus ecclesiasticis, quos scopulos vt euenemus, haec paucis fundamenta praemittenda esse censui. Habent ecclesiae & pia corpora, sicuti aliae vniuersitates, sua prouilegia, quae fauores in iure nonnunquam vocantur *l. 42. D. de administ. & peric. Tut. l. 74. de iure dot.* Hinc libertas omnibus rebus fauorabilior esse

esse dicitur in *l. 122. D. de R. J.* & quia priuilegia ecclesiis & piis causis data, opima & plura sunt, ecclesiae omnibus rebus fauorabiliores dici possunt, adeoque quae in iure ingenere de causis fauorabilibus asseruntur, suo modo ad ecclesiastica negotia & nomina adplicari possunt. Huc pertinet, *Quatenus ec-*
clesiae fa-
l. 32. §. vlt. ad l. Falcid. l. 17. §. 3. D. de manum. testam. l. 14. de le-
gat. 2. l. 24. §. 10. de fideic. libert. hoc est, quod quoties dubia interpretatio voluntatis vel dispositionis occurrit, illa arripi debeat, quae magis fauet ecclesiis & piis causis, sicuti idem obtinet in libertate: talem enim interpretationem dispositionum humanarum exposcit fauore rei: similiter fauore ecclesiarum multa singularia in iure sunt constituta, sicuti fauor libertatis multa specialia iura produxit. At fauor hic non eo debet extendi, vt noua iura specialia fingere, & ubique extensiones a regula formare necesse vel permistum sit, quoties in iure tale priuilegium deficit. Iura singularia sua natura sunt exceptiones a regula: huic autem tamdiu insistendum, donec exceptio ex iure probata fuerit, quae colligi minime potest ex solo rei fauore, quippe qui ostendit, tale ius constitui potuisse, non autem constitutum esse, quod posterius probandum. Praeterea iura singularia sunt strictae interpretationis, non admittentia interpretationem extensiuam *l. 14. D. de LL.* Quomodo ergo causis & speciatim nominibus ecclesiasticis dari potest priuilegium, de quo leges silent? Vnde reprobanda sunt argumenta, quae ducuntur a priuilegiis fisci, militiae, libertatis, dotis, alimentorum ad pias causas, & nomina ecclesiastica, nisi quatenus per leges haec speciatim illis communicata sunt. Denique illud quoque non negligendum, rationes Doctorem, qui iura singularia nominibus ecclesiasticis attribuunt, esse ponderandas, quae saepe ex peruerso conceptu ecclesiae fluunt, & quamuis in foro pontificiorum, hisce principiis innutritorum, applausum forsitan inueniant, in foris tamen nostris haud sunt tole-

terandae, sed potius illae rationes tantum admittendae, quae *statui ecclesiarum nostrarum* congruunt. Quis admittet in foris nostris, pecunias ecclesiasticas esse patrimonium pauperum, vel IESV CHRISTI? quamvis ab hac ratione non abstinere CARPZOV. in *Iurispr. Ecclesiast.* Quis asseret, ecclesiam esse Rempubicam & habere ius fisci? Quis admittet, ecclesiastica nomina esse *nomina clericorum*, pro anima constituta, legata, data? qua ratione tamen saepe vtuntur Canonistae.

Vnde nascuntur nomina ecclesiastica.

§. IX. Hisce praelibatis, ad ipsorum nominum ecclesiasticorum h. e. ab ecclesia contractorum iura deueniamus. Haec nascuntur variis ex causis, potissimum vero vel ex titulis *inter vivos*, vel *ultimae voluntatis*. Illic pertinent *contractus*, quasi *contractus* aliaue *pacta*, tam *onerosa*, quam *gratuita*, seu *lucratiua*, adeoque etiam nomina, quae titulo *donationis* in ecclesiam conferuntur, huc suo modo pertinent, quatenus certam quantitatem pro scopo habent. Talia enim debita primario ad nostrum scopum spectant. Huc vero pertinent legata nominis vel m. c. donata ecclesiis, quae tamen communia legatorum ad pias causas priuilegia habent.

Contrahuntur nomina vel ab ipsa ecclesia,

§. X. Nomina ipsa contrahuntur vel ab *ecclesia ipsa*, vel *per alios*. Prius contingit, quando hi, qui repraesentant ecclesiam, eiusque faciem & personam gerunt, nomen ex quacunque causa *onerosa* contrahunt, siue pecuniam elocando foenori, siue locando praedia ecclesiastica, & mercedem certam stipulando &c. Habent ecclesiae plures talia collegia, ad exemplum *Presbyterorum*, in primitiua ecclesia existentium. quos laicos vocare solent, quoniam non docebant, sed alias coetui praeerant. *Timoth. V. 17.* In Belgio potissimum aliisque ecclesiis reformatis huiusmodi *presbyteria* deprehenduntur, a *ministerio* diuersa, quae quidquid faciunt, *ecclesia* fecisse intelligitur. Non eadem est ratio *pastorum* & *ministeriorum ecclesiae*, quae *ecclesiam* apud nos non constituunt, uti apud pontificios, adeoque factum eorum,

eorum non est factum ecclesiae. Diuersa forsitan est ratio Praelatorum & Episcoporum; hi iam a tempore CYPRIANI ecclesiam constituere dicti fuerunt, quod dogma per saecula sequentia adeo propagatum est, ut inde Episcopi circa bona & pecunias ecclesiasticas liberrimam ac instar dominorum dispositionem acceperint, & praeterea *ius omne circa sacra* ad se traxerint. Censetur haec administratio pars *legis dioecesanac*, quae instar *superioritatis territorialis ecclesiasticae* est, adeoque non mirandum, si nomina ab illis contracta, ab ecclesia contracta censeantur, cum ipsi secundum excellentiam vel potius per abusum *ecclesia* dicantur, quamuis in causis *maioribus & arduis* ad consensum capituli hinc inde obstricti sint. Eadem facies rerum fere in terris Protestantium quoque est, ut factum Praelati, praepositique in rebus & negotiis ecclesiae habeatur pro facto ecclesiastico, nisi capitulationibus potestas eorum restricta sit.

§. XI. Frequentius tamen est, ut nomina ecclesiae ^{vel ab admini-} ^{stratoribus.} ab aliis contrahantur. Sunt ecclesiae, ceteraque pia corpora, *uniuersitates*, quae aliorum auxilio diriguntur, & suis administratoribus instructae sunt. Praeter hos aliquando *particulares* sunt *administratores*, quoad certa tantum nomina, veluti in testamento legata, constituti, quos *executores testamentarios* vocant, vel simpliciter die Testamentarii. Multum sane refert, quis nomen fecerit, praesertim quando de periculo eius quaeritur. Hoc satis provide in multis *ordinationibus ecclesiasticis* constitutum, ut administratori cuiusque non sit facultas nomen contrahendi absque praesentibus Pastorum vel etiam Patroni. Denique ubi *Patroni* pecuniarum ecclesiasticarum dispensationem habent, ut multi in Marchia, nomina ab iis contracta, merito quoque eorum periculo sunt, cum plus iuris in bona ecclesiastica, quam ceteri administratores, si exceperis Patronos nobiles immediatos Imperii, sibi arrogare nequeant,

Administra-
tores aerarum
ecclesiastici
foenori expo-
nere iudentur
pecunias ec-
clesiasticas.

§. XII. Quemadmodum vero ad officium tutoris pertinet, pecunias pupillares foenori exponere, adeo, ut si commodam occasionem naclus, id non fecerit, ipsemet ad vsuras, quas acquirere ab aliis omisit, condemnetur; *l. nere iudentur* 7. §. 11. l. 13. §. 1. & l. 15. de adm. & peric. iur. ita quoque administratores ecclesiae pecuniam ecclesiasticam otiosam relinquere non debent, adeoque ex necessitate illis incumbit, ut eiusmodi nomina contrahant. *CARPZOV. Lib. 2. lur. pr. Consist. def. 319.* Ita quod olim prohibitum & vetitum erat, apud nos in necessitatem est tractum. Olim enim clericis & ecclesiis vsuras accipere plane interdictum erat, quamvis sub his id, quod interest, nec annui redditus comprehenderentur. Sed postquam in recessibus imperii vsurae iuris legitimi effectum acceperunt, & praeterea ecclesiae pupillares in nonnullis exaequantur, haec nominum contrahendorum necessitas administratoribus imposita est. Sed & in eo praxeos hodiernae a primaeua disciplina ecclesiastica differentia est, quod secundum hanc pecuniae ecclesiasticae vniuersis vsibus pauperum adplicarentur, non vero, ut hodie fit, corraderentur, ut plura inde nomina lucrosa contrahi possent; iamdiu enim deserunt esse *patrimonium pauperum*, adeo ut vix integrum administratoribus sit, pauperibus, auxilio ecclesiae egentibus, *gratù* elocare pecuniam. Equidem *CARPZOVIVS l. c.* praxin hodiernam inde legitimat, 1) quod ordinationes ecclesiasticae id iubeant: 2) quod curatores aerarum ecclesiastici tutoribus & curatoribus aequiparentur, & ecclesia horum iure gaudeat. Iam autem constat, tutores hodie contra *Nou. 72. c. 6.* pecunias pupillares foenori exponere debere, 3) quod ecclesia vsuras non ut tales, sed ut interesse, accipiat, quod longe fauorabilis vsuris censetur, ex doctrina *PANORMITANI*, aliorumque canonistarum. Equidem priores duas rationes admitto, sed ut ad tertiam recurratur, non est necesse, quam pontificii eum in finem tantum excogitarunt, ut vsuras suas legitimize

timare possent. Magnum utique est discrimen inter id, quod interest, & *usuras*, ipso fatente CARPZOVIO *L. 4. Resp. 50. n. 2. seqq.* nec hæc in nominibus ecclesiasticis aliam induunt faciem, ac quidem in *nominibus aliorum hominum*, nec necesse est ad hoc subterfugium recurrere, postquam satis evictum, & conclamatum est, *usuras* per se iuri diuino non aduersari, ut plenius ostendunt GERHARDVS NOODT *de foenore & usur. Lib. 1.* & PETRVS HEIGIVS *Lib. II. quaest. 1.* Nec hæc observatio caret utilitate, cum iura eius, quod interest, ab *usurarum* iuribus longe diversa sint. Postquam ergo hodie facies rerum ecclesiasticarum mutata est, iura ecclesiastica hodierna quoque secundum hæc sunt accommodata.

§. XIII. Multum quoque providentiæ curatores *Periculum ne-* adhibere debent, circa conseruationem nominum ecclesia- *minum qua-* sticorum, exemplo tutorum, ad quorum periculum nomina, *ratione in-* quæ ipsi contraxerunt, spectant. vid. RICHT. *de iure & pri-* uil. creditor. cap. 4. Sect. 1. n. 104. seq. Quod si itaque negligen- *toribus acra-* tes in *exigendis nominibus* fuerunt, & debitores interim *rii ecclesia-* *stici.* non soluendi facti sunt, eo nomine tenentur. Nec distin- *guendum* hic esse arbitror, utrum nomina ab ipso admini- *stratore*, an vero ab eius *praedeessore* contracta fuerint. Quamuis enim tutor in nominibus a se contractis *culpam* *leuem*, in iis autem, quæ a patre facta sunt, *culpam* tantum *latam* praestare, & priori casu tutor probare debeat, se in culpa non fuisse, posteriore autem, probatio culpæ latae pupillo incumbat, *l. 2. & 7. C. de arbit. tutel. BEVVS. ad l. 15. C. de admin. tut.* hoc tamen discrimen hic adplicari nequit. Nomina, quæ ipse pater contraxit, *proprio nomine* fecit, & ita idoneum debitorem elegisse censetur, adeoque tutor excusatur, si voluntati patris stetit. Ast quæ nomina ecclesiastica a praedeessore administratore contracta sunt, itidem *nomine administratorio* contracta sunt, in quibus eadem praesumptio diligentiae, ut in *patre*, non militat, cum plerique plus diligentiae rebus propriis quam alienis

adhibeant. Quae cum ita sint, generaliter concludo, indistincte curatorem aerarii ecclesiastici culpam leuem circa nomina, tam a se, quam a praedecessore contracta, praeficare, & simul probare debere, sua culpa haec non esse facta inidonea. Hunc unicum casum excipiendum esse cenfeo, si non praedecessor eius, sed ipsa ecclesia, vel qui eam repraesentant, nomen contraxerint, & deinceps curatori aerarii ecclesiastici curam huius nominis commiserint, quo casu distinctio antea adducta, commode applicari potest, ut praefectus aerarii ultra culpam latam non teneatur, & ecclesia simul probare debeat, eius culpa nomen interiisse. Habuit enim iustam credendi causam, nomen satis idonee ab ecclesia esse contractum.

Quatenus nomina a debitore tuto solui possunt.

§. XIV. Cum ergo curatores nomina quoque exigere possint, non immerito dubitatur, an debitores etiam illis tuto solvere queant? Quid enim, si exactam pecuniam in proprios vsus conuerterint, & postea bonis cesserint, ut ecclesiae periculum amittendi nomen imminet? Hoc sane expeditum est, pupillos & minores contra talem solutionem in integrum restitui posse per *l. i. C. si aduersus solut. & tot. iii. C. si tutor. vel curat. intern.* & cum ecclesiae quoque beneficium restitutionis habeant, & iure minorum fungatur, *cap. i. & 3. X. de in integr. restit.* iis quoque hoc casu restitutio denegari non posset. Ut ergo plenissima securitas solutionem sequatur, disposuit Imperator in §. 2. *l. quibus al. licet vel non, ut iudicialis sententia vel decretum,* solutionem praecedat, quo facto, debitor tutori secare soluit. Equidem alias decretum iudicis, *causae cognitione* interueniente, restitutionem non tollit, ut plenus euincit SIMONCELLVS *de decretis in contract. minorum adhibend. l. 3. Tit. 7. n. 8.* Sed hoc restringendum, ad contractus, qui *libera voluntate* inter contrahentes celebrantur, in solutione autem nominis, debitorem excusat *praeceptum ac mandatum iudicis*, cui parere necessum habuit. BERLICH, *dec. 78. n. 5.* Proinde sola auctoritas

toritas iudicis non sufficit, sed *praeceptum de soluendo* accedere debet. E contrario vero non necesse est, vt post *mandatum de soluendo*, debitor iudici contradicat, resistat, & iudex denuo, contradictione non obstante, ei solutionem iniungat, prout contendit BERLECH. *l. c. n. 3.* cum id nec verba nec ratio constitutionis Iustiniani desiderent: licet enim adferat, debitorem, si non contradixerit mandato iudicis, non videri *coacte* soluisse, talis tamen irrationabilis coactio in legibus non supponitur, quin potius, qui mandato iudicis simpliciter parent, non *sponte*, sed quodammodo *coacte* id fecisse, recte dicuntur. Haec omnia ad eos, qui curatoribus aerarii ecclesiastici secure soluere volunt, etiam adplicanda sunt, quoniam aliter *restitutionem in integrum* contra factam solutionem evitare nequeunt, & sic necesse est, vt iudicis ecclesiastici *mandatum de soluendo* praecedat, cum huius cognitioni subiiciendum sit, vtrum solutio fieri debeat? Ceterum hoc decretum non est necessarium, 1) si debitor nomen soluat his, qui repraesentant ecclesiam, quia sic omnis restitutio cessat. 2) Si soluenda sunt illa debita, quae *statim temporibus* debentur, vel alias absolutam praestandi necessitatem habent, vt sunt annui redditus, vsurae, pretia rerum venditarum, pensiones ex praediis ecclesiasti. locatis, in quibus lex statim solutionem vrget & iniungit.

§. XV. Variant vero iura singulorum locorum in An *nomina* contrahendis nominibus obseruanda, dum in plurimis locis *ecclesiastica* singularia quaedam requisita desiderantur, absque quibus vel *sint contra-* plane nullum vel non plenum effectum habent. Sic in Sa- *benda secun-* xonia alibique, in *constitutione hypothecae rerum immobilium* loci. *loci.* pro securitate contracti nominis *confirmatio iudicialis* exigitur, qua deficiente, nec contra tertium possessorem valide agitur, nec in concursu creditorum, creditor inter hypothecarios collocatur. Inde quaestio emergit, vtrum nomina ecclesiastica praecise illa solemnia quoque desiderent, quae secundum statuta loci contractibus celebrandis sunt praescri-

scripta? Negant hoc vno ore pontificii, obseruantibus
 TVSCHIO *Litt. F. conclus. 87. n. 1.* & MANZIO *in Special. wr.
 comm. Voce: pia causa n. 8.* quod eo minus mirandum, cum
 etiam clericos ab his tolembus statutorum laicorum libe-
 rent. Vid. FRANCISCVS NIGER CYRIACVS *in contro-
 uersia forensi. 140.* ALEXANDER *Vol. 2. conf. 20. n. 5.* Rationes
 has proletarias adducunt, 1) quod nulla sit secularis potesta-
 tis iurisdictio in ecclesiam & clericos, adeoque lege sua il-
 los stringere nequeant: quod ita iudices ecclesiastici co-
 gerentur iudicare secundum leges seculares, cum potius 3)
 ecclesiarum causae ex iure canonico sint decidendae, Equi-
 dem hae rationes protestantes non stringunt, inter quos
 conclusum est, ecclesiam, vt corpus aliquod, esse in- &
 sub republica, & sic in negotiis secularibus, legibus cetero-
 rum ciuium communibus stringi, nisi speciatim excepta fu-
 erit. Cum vero in contractibus rarissime excepta inuenia-
 tur, nec nomina, ab ea contracta, plenum effectum aliter
 fortiri queunt, quam si iuxta *leges provinciales* facta fuerint.
 Diuersum forsitan esset dicendum, si tantum in *statuto oppi-
 dano* illius loci, vbi ecclesia est, ius quoddam peculiare con-
 trahendis nominibus esset praescriptum, quod vel ideo non
 stringeret ecclesiam, quia magistratui oppidano non subest,
 sed legibus Principis provincialibus. KLOCK, *de contribut. c.
 12. n. 99.* DN. de LYNCK, *de statut. ciuit. prou. §. 16. p. 26.*

Nominibus
 ecclesiasticis
 vulgo tribu-
 unt privilegia
 fisci.

§. XVI. Ante omnia vero de priuilegiis, quae vul-
 go nominibus ecclesiasticis tribui solent, dispiciendum est.
 Inter haec primum est, quod *prioritatem & priuilegia fisci*
 habere credantur, ex ea ratione, quod ecclesia pari & ae-
 quali iure cum fisco gaudeat, ita vt omnia priuilegia, quae
 fisco competunt, ecclesiae quoque competant, & ab illis
 recte argumentum trahatur. vid. SCHVLTES *in addit. ad Mo-
 dest. Pif. P. 3. quaest. 129. n. 11.* MEV. *P. 5. dec. 319. n. 5.* TV-
 SCHIUS *lit. F. concl. 395.* MANZIVS *cit. tract. voce: Pia cau-
 sa n. 55.* ANTONIVS FABER *in Cod. L. 1. Tit. 9. def. 20. n. 10.*

OLDEN-

OLDENDORP. *de iure singulari sub rubrica de priuil. piae caus. priu. 17. & 28.* RICHT. *de priu. Cred. c. 2. membr. 5. n. 50.* Ratio primaria a pontificiis, quos nostrates incaute sequuntur, ex statu ecclesiae deducitur. In eo quippe conspirant omnes, ecclesiam peculiarem esse rem publ. a seculari distinctam, imo eadem superiorem, & consequenter eam habere fiscum, confiscationem, familiam armatam, & territorium, ut ait TVSCHIVS *lit. E. concl. 8. n. 7.* Hoc supposito aerarium ecclesiasticum ad instar *fisci* esse videtur, eique iura *fisci* communicanda sunt. Et quamuis haec ratio non ad aerarium quarumcunque ecclesiarum, sed *cathedralium* tantum, in quibus episcopus residet, pertinere videatur, tamen pro his etiam alia in promptu est, quod ecclesiae adhuc sint favorabiliores ipso *fisco*, & sic merito eius iuribus frui debent.

§. XVII. Inde concludunt, 1) tametsi alias creditor, qui agit hypothecaria contra donatarium, probare debeat, rem sibi prius fuisse obligatam, quam aduersario donatam, quia alias hypothecam habere non potest; in *nomi- nibus* tamen *ecclesiasticis* donatarium probare debere, prius factam fuisse donationem, quam hypothecam pro nomine ecclesiastico constitutam, idque ideo, quod in *l. i. C. de lure fisci* idem in *fisco* constitutum sit, vid. MANZ. *cit. tr. voc. Piae causa n. 55.* Similiter 2) si reperiuntur duo instrumenta, eodem die confecta, nec constat, virum illorum sit prius, posteriusue, praesumendum tamen esse, instrumentum factum in favorem piae causae, fuisse prius confectum, ut ius nominis ecclesiastici praefendum sit, per *cit. leg. 1.* ideo, quod pia causa & *fiscus* aequiparentur. vid. TIRAQUELLVS *piar. caus. priu. 126.* 3) Vti *fiscus* in bonis omnium illorum, cum quibus contraxit, hypothecam tacitam habet, *l. 2. C. in quibus caus. pign. vel hypoth. tac. contrahitur*, ita & similiter hypothecam ecclesiae & piae causae in debitorum & illorum, quibuscum contraxit, bonis dari censent. TIRA-

QUELL.

*Conclusiones
plures inde
trahi solent.*

VELL. cit. tr. priu. 149. & 143. DN. HORN. *Class. XI. Resp. 30.* quo supposito, etiam *ius prioritatis* ecclesiae non denegandum iis in casibus, in quibus fisco habet. 4) Licet vel maxime quis habeat anteriorem hypothecam generalem, in bonis praesentibus & futuris, in bonis tamen post contractum quaesitis, ecclesiam praefendam esse exemplo fisci, cum argumentum hoc a fisco ad ecclesiam frequentissimum sit, & in omnibus procedat, nisi in iure contrarium reperitur expressum. TIRAQUELL. cit. l. priu. 143.

Argumentum
a fisco ad no-
mina ecclesia-
stica repro-
batur.

§. XVIII. Verum taedet congerere plures conclusiones, quae ex hoc fonte putido fluunt. Iam animaduertit CASPAR. KLOCK. *tom. 2. conf. 40. n. 176.* aequiparationem fisci cum ecclesia nulla lege tam praecise factam esse, ut omnia, quae fisco tributa sunt, ecclesiae adscripta intelligantur, sed ex Doctorum opinionibus proficisci, qui legis condendae potestatem non habent, & in praedicandis, ut ait, ecclesiae praerogativis saepe immodici fuerunt. Pergit vero recte: *quemadmodum etiam plerumque insigni amphibologia vsi & nonnunquam decepti sunt, dum ea quae de fauore ecclesiae, quatenus proprie coetum fidelium & membra Christi significant, recte dici possunt, ad particulares, ut vocant, ecclesias, imo ad bona earundem mere secularia adaptarunt, nobis vero certum sit, ecclesiam vii iure communi, nisi specialiter reperiatu priuilegiata, ab eo qui potestatem habet priuilegia conferendi: ita tacitam hypothecam non induci, nisi in casibus a lege expressis. Quin & Tiraquellus, qui ex professo congestu priuilegia piae causae, nullam huius priuilegii mentionem facit, & sine legum dispositione vel Doctorum decisione non facile aduersandum quidpiam. Inde porro n. 179. exhibendum esse Bentherum existimat, qui ecclesiam generaliter omnibus creditoribus praefert, ineptissimo argumento a pupillis & minoribus ducto, cum tamen neque pupillus neque minor ratione pecuniae suae, aliis mutuo datae, priuilegium habeat, vid. HARTM. PIST. *obseru. 68.**

§. XIX.

§. XIX. Omni praeterea robore destituuntur dissen-
 sientium argumenta: quae in vno vel altero comparantur, *Reiciuntur fundamenta*
 non statim prorsus sunt eadem iisdemque fruuntur iuribus, *dissentientium*
 contra quam regulam tamen interpretes saepissime peccant. *um, quibus hypo-*
 Imo ne quidem aequiparatio fisci cum ecclesia in illis depre- *thecam ta-*
 henditur textibus, qui hunc in finem allegari solent; nam *citam adscri-*
cap. 8. X. de integ. rest. quod adducit K L O, C K. L. C. n. 176 hanc *bunt nomini-*
 aequiparationem non habet, & inepte fiscus ecclesiis tri- *bus ecclesiasti-*
 buitur. Sunt haec ex sua indole *vniversitates & collegia aequa-*
 lia, in republica ita constituta, minime vero *species repu-*
 blicae, adeoque nec fisci priuilegia sibi vindicare possunt.
 Nec pontificiorum doctrina supra adducta vniuersalis est,
 cum quod de fisco & territorio ecclesiastico adferunt, ad
 episcopos & Praelatos, regimini ecclesiastico cum iure sa-
 crorum praefectos, restringant, nec singulis capellis, ec-
 clesiis parochialibus, aliisque piis corporibus fiscum tribuant,
 quemadmodum singulae ciuitates, villae & pagi aut alia
 fodalitia fisci iure non gaudent, ideo, quod princeps in
 republica illud sibi adferit. Proinde in terris Protestan-
 tium ab hoc argumento omnino abstinendum est, ni sum-
 miam velimus committere absurditatem. Neque iis assen-
 tiendum est, qui ad lubricum *consuetudinis & obseruantiae*
 fundamentum confugiunt, animaduertentes, se ad reiectum *uantia con-*
 argumentum prouocare non posse. Id tamen nihilominus *traria hic ad-*
duci potest.
 KOEPPEN. dec. 48. n. 25. animis credulorum insinuare volu-
 ille videtur, aiens: praeterea quae haecenus de praerogatione fi-
 sci dicta sunt, eadem etiam ex generali consuetudine & obser-
 uantia ad ecclesiae scholarum & xenodochiorum debita exten-
 duntur, videmus enim quotidie praedictas & similes causas pias,
 in bonis debitorum, aliis creditoribus non secus ad fiscum praer-
 ferri, quamuis iure communi dispositum expresse non reperitur,
 praedictas causas pias in bonis debitorum hypothecam vel pri-
 uilegium habere. Facile liquet, autorem in ea fuisse opina-
 tione, communem Doctorum sententiam, *consuetudinem*
 & obser-

& *obseruantiam* facere, quae tamen non aliunde, quam ab inepto a fisco deducto argumento petenda est. Sed haec obseruantia generalis hodie prorsus incognita est, vt ex tot iudicatis liquet, imo si vel maxime adesset, vim obligandi tamen adinstar *legis* non haberet, autore CELSO in *l. 39. de leg.* hoc modo censente; *quod non ratione introductum, sed errore primum, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtinet.* His tamen non obstantibus, putat KOEPPEIVS habere hanc obseruantiam fundamentum ex eo, quod praedictae causae piae aequiparentur *primipilaribus causis.* Nouum prorsus & insolitum fundamentum! in cerebro quorundam interpretum hoc natum esse video, quippe quod ius ciuile & canonicum ignorat, quamuis pro eius legitimatione prouocetur ad *l. 32. C. de Episcop. & Cler. & cap. 16. X. de iudic.* qui textus tamen prorsus de hac aequiparatione silent. Imo si vel maxime quoddam argumentum a pari ibidem deprehenderetur, id tamen vniuersalem iurium aequalitatem non induceret, nec in iure singulari ad casus similes progressus fieri posset.

An ecclesiae
competat hy-
potheca tacita
in bonis eius,
qui violauit
eam?

§. XX. Cum ergo plures animaduernerint, ecclesiae & piis corporibus nec *hypothecam tacitam*, nec *prioritatem* generaliter adscribi posse, speciales quosdam adduxerunt casus, in quibus ad minimum nominibus ecclesiasticis *hypothecam tacitam* competere debere, persuasissimum habent. Primus est, si quis violauit ecclesiam, eique damnum intulit, sine dubio ecclesia ad eius reparationem aduersus violatorem agere potest. vid. PAVLVS CHRISTINAEVVS *Vol. 1. dec. 70. n. 1. & Vol. 2. dec. 16. n. 1.* Id quidem nemo in dubium vocabit, sed grauioribus exposita est dubiis illorum traditio, qui in bonis illius, qui ecclesiam destruxit, violauit, diripuit, vel incendio deleuit, ecclesiae non saltim *tacitam hypothecam*, sed praeterea *praelationis priuilegium* in tantum adiudicant, vt in concursu, non tantum vxori, illata repenti, sed etiam fisco praeferrri debeat, tum quod maior

maior sit habenda ratio & fauor piæ causæ, quam mulieris vel vllius priuati creditoris; tum quod in ambiguis pro ecclesia iudicandum sit; tum quod omni iure diuino & humano violata ecclesia impensis violentis reconciliari debeat, tum denique quod *c. vlt. X. de sepult.* huic sententiæ faueat. Ita censet CHRISTIN. *Vol. II. Dec. 16.* Sed hæc argumenta admodum iciuna sunt, nec aliquid conferunt ad id probandum, quod probandum erat, vt recte sentit B. HARPRECT. *in trut. viginti pignorum tacit. spurior. vel. dubior. §. 2.* nec vel per remotissimam consequentiam *ex cap. cit. vlt.* huic traditioni veritas adscribi potest. Idem statuit GONZALEZ TELLEZ *ad cap. i. X. de Eccl. aedific. & restaurant. n. 7.* refutans PECKIVM *de ecclesiis reparand. cap. 4.* idem statuentem, *sed frustra*, ait, *cum nulla lege Pontificia seu ciuili hæc hypotheca inducatur, neque vlllo alio idoneo argumento comprobetur.*

§. XXI. Alter casus itidem *reparationem ecclesie* An ecclesia respicit, quam ex decimis ab illa ecclesia dependentibus, vel *habeat hypothecam tacitam in bonis beneficiatorum pro eius reparatione* ab illis, qui beneficium ecclesiasticum in illa ecclesia tenent, faciendam esse patet *ex c. i. X. de eccl. aedif.* quia cum habeant emolumentum, onus quoque hoc subire debeant. Præterea vero decimas has *tacite* obligatas esse pro reparatione ecclesie, imo ecclesiam hypothecam tacitam in bonis prælati ad refectionem obligati adeo habere contendit CHRISTINA EVS *Vol. II. Dec. 25.* vt prælato mortuo, qui refectionem neglexit, contra heredes eius ad reparationem agi possit, eo quod bona defuncti possideant. In eandem quoque sententiam abit quodammodo CARPZO *v. L. II. Iur. Consist. def. 338. n. 10.* ad minimum decimas pro reparatione ecclesie tacite obligatas esse sentiens. Sed vtrumque falsum esse facile patet. Nullibi enim bonis prælati vel beneficiati hoc pignus tacitum iniectum est, quod *sine lege* ecclesie tribui nequit, nec sequitur: qui redditus ecclesiasticos & decimas percipiunt, obligantur ad reparationem, ergo in his

ecclesiae tacitum pignus competit, quin potius *mera obligatio personalis ex aequitate*, personis ecclesiasticis iniecia est, vt recte statuit beatus HARPREENT. l. c. §. 1. Prinde moto concursu, ecclesiam in his rebus creditoribus hypothecariis haud esse praefendam, arbitror.

An in decimis aliisque pensionibus ecclesiae privilegium habeant.

§. XXII. Denique tertium casum praerogativae ecclesiasticae quidam constituunt in decimis, censibus, aliisque pensionibus, quae instar *tributorum* quotannis ex bonis debitorum in certa quantitate ecclesiae, scholis, aliisue piis locis sunt praestandae. & ita inter *onera realia ordinaria* referendae. Hoc expresse prouisum in *ordin. process. Sax. tit. 42. §. 5.* ibique referuntur: Was auf den Güthern zur Besoldung der Kirch- und Schul-Diener, oder andern milden Sachen zu entrichten, als decem, it. jährl. Zinsen von Wiederkauff. Haupt-Summen, und dergleichen *onera realia*, quae c. l. cum tributis parem praerogativam acceperunt. Idem dispositum est in *ord. Proc. Magd. c. 49. §. 15.* & in prima classe referuntur, der Kirchen- und Schul-Diener Gerechtfame, als da sind jährl. Zinsen, wiederkaufliche Haupt-Summen, *decimae* und dergleichen *onera realia*, so zu Unterhaltung gemelter Personen gewittmet und auf die beschwerte Güther geleyet sind, ingleichen die Lehn-Wahren, Erb-Zins-Gelder &c. quamuis iuxta §. 17. haec praerogativa tantum restricta sit ad sex annos von der Zeit an da es verfallen, zu rechnen, denn was sie den Schuldner länger getrauet und aufwachsen lassen, das haben sie ihrer Nachlässigkeit bezumessen, und aus der sahlähigen administratoren priuat Vermögen, so davor unterpfändlich haften soll, zu fordern, nisi administratores probauerint, se in mora exigendi non fuisse. Plures alias locorum constitutiones, idem privilegium ecclesiis indulgentes, adducit MARTINI ad cit. tit. 42. Proc. Sax. n. 87. Conf. CARPZO v. Lib. IV. Resp. 12. & RICHTER. de priu. credit. c. 2. membr. 5. cc. fin. De iure communi hae pensiones rebus cohaerentes ius pignoris taciti

taciti habent, *l. 15. qui pot. in pign. hab. l. 31. de pign.* sed *praelationis ius* cum tributis eis adscribi nequit.

§. XXIII. Restat ergo vt videamus, an non nomina ecclesiastica ex mutuo vel alio contracta prouentia aliunde praerogatiuam quandam habeant? vbi rursus distinguendum est inter *iura provincialia & communia*. De *iure communi*, hoc est canonico & ciuili, nomina ecclesiastica omnium priuilegio destitui persuasissimum habeo, neque enim hypotheca tacita vllò in textu munita sunt, quod agnoscunt KLOCK. *Vol. II. conf. 40. n. 78.* NEVSANTIVS *de pign. membr. 4. p. 2. n. 121.* BRVNN. *conf. 76. n. 66.* CARPZOV. *P. I. C. 18. def. 16.* MERCVR. MERLIN. *de pign. & hypoth. L. 3. qu. 13.* AMAT. RODRIQUEZ. *de concurs. cred. I. art. 5. n. 13.* LATERR. *de hypoth. leg. §. 11. n. 71.* nec priuilegium personale habent, vt chirographariis praeponi debeant, vt rursus recte sentit KLOCK. *cit. l. n. 178. in fin.* destituimur enim lege, absque qua priuilegium nominibus ecclesiasticis vindicari nequit. Equidem communiter nomina ecclesiastica ad quartam classem inter personaliter priuilegiatos reicienda esse, contendunt exemplo *Reipublicae*, quae aliis meris etiam chirographariis praefertur *l. 38. §. 1. de rebus aut. iud. possid.* imò aliquando etiam fisco, si antiquiorem specialem hypothecam praeterea habet. *l. 8. qui pot. in pignor. vel hypothec. hab.* Hoc argumento vtuntur BRVNNEMANN. *de concurs. Creditor. c. V. §. 60.* RICHTER *de priuileg. cred. cap. 4. Sect. 1. n. 113.* HABERKORN. *de concurs. & praelat. Creditor. cap. II. n. 262.* simulque prouocant ad *l. vlt. C. de S. S. Eccles. & inde inferunt*, quod *ecclesia cum ciuitate* a pari procedat. Sed facilius forsitan ex pumice oleum quam ex hac lege argumentum adductum elici potest, in qua ne umbra quidem aequalis iuris inter *ciuitatem & ecclesiam* occurrit. Et cum praeterea in iure singulari integrum haud sit, ab vna vniuersitate ad alteram extensionem facere per *l. 14. D. de leg. euidentis* quoque est, nec priuilegium *reipublicae* creditricis extendi

tendi posse ad ecclesiam. Concludo ergo de iure communi nomina ecclesiastica nulla munita hypotheca in quintam classem esse reiicienda.

Iure pronin-
ciali plurimo-
rum locorum
prærogati-
nam quan-
dam habent.

§. XXIV. Quod vero iure communi his nominibus denegatum est, id specialibus locorum constitutionibus illis concessum. De iure Saxon. Electorali ecclesiae, scholae, hospitalia, vniuersitates, & stipendia hypothecam tacitam habent, per *ordinat. process. tit. 45. §. 4.* adeo, vt secundum §. 14. *tit. tit.* & hypotheca tacita in defectu allodialium ad feudalialia tracta sit. Conf. RICHTER. *de priu. Cred. c. 2. m. 5. in fin.* Idem constitutum est in *ord. proc. Magdeburg. c. 49. §. 55.* In Ducatu Megapolitano haec nomina ecclesiastica non tantum hypothecam tacitam habent, sed etiam *prioritatem*, teste BRVNNE MANN *c. 5. §. 60. in fin.* Similiter in republica Gærlicensi his nominibus hypotheca tacita est data, teste HABERKORN. *de concurs. cred. praelation. c. 2. n. 208.* An etiam de iure communi Saxonico idem asserendum sit, vulgo disceptatur, obseruante DN. BERGERO in *electis discep. forens. ad process. Saxon. tit. 45. obseru. 3. nota 4.* Qui id asserunt, argumentum a filco ad ecclesiam ducunt, quod tamen inane est, & recte reprobatum a SIMONE VLRICO PISTORIS *obs. 68.* quod indicium praebet, extra Saxon. Electoral. ius commune obtinere. In Marchia per *Recess. prouinc. de anno 1653. §. 7.* ius commune confirmatum est his verbis: In den übrigen Posten, so debita chirographaria seyn, und ex causa mutui herrühren, können zwar die Kirchen keines priuilegii praelationis sich anmassen, sondern müssen mit andern Creditoribus, so paria iura haben, in tributum gehen, conf. B. STRYK. in *not. ad Br. ius eccles. l. 2. c. 16. §. 5. ad verb. mutuo.*

An in admini-
stratorum bono-
rum ecclesiae
ius tacitae
hypothecae
competat.

§. XXV. Cum vero non raro administratores bonorum ecclesiasticorum quoad *residua* debitores ecclesiarum similitumue piorum locorum fiant, denuo in disceptionem venit, annon ad minimum haec nomina iure hypothecae tacitae

citae munita sint? id quod communiter ex his euincere conatur argumentis, 1) quod ecclesiae pupillis & minoribus, quibus haec hypotheca in bonis tutorum data est, aequiparatae, & curatores aerarii ecclesiastici, instar tutorum sint per *cap. 1. de restit. in integr.* 2) quod *cap. 6. X. de pign.* huc collineare videatur. Hanc sententiam tuentur HIERONYMVS ROCCA in *disput. iur. select. c. 50. n. 91.* IOANN FRANCISCVS ANDRAEOLI *controuers. 350. n. 9.* NONIVS A COSTA de *privil. credit. reg. 3. ampliat. 23. n. 63.* MVNNOZ. de *Escobar. c. 39. n. 13.* NEGYZANZ. de *pign. P. 2. membr. 4. n. 120.* MERLINVS de *pignor. L. 3. qu. 33. n. 9.* alique, quos magno numero allegat HARPRECHT. *Vol. nou. conf. 79. n. 116.* Mirum sane est ius pontificium ecclesiis non satis prospexisse, quod forsitan inde factum esse videtur, quia ex hac Doctorum traditione illis satis prospectum esse crediderunt, quae tamen admodum lubrica est, vt ostendit B. HARPRECHT. *l. c. n. 15. & in trutin. vigin. pign. tacit. spurior. vel dub. §. 3.* Etenim *capit. 6. X. de pign.* huius pignoris nullam mentionem facit, & quamuis ecclesiae minoribus aequiparentur, quoad *restitutionem in integrum*, inde tamen quaeuis iura pupillorum iis assignare nequeunt, cum iura singularia non sint ad confessiones producenda. Interim tamen in terris euangelicis istorum administratorum bona non quidem ex iure ciuili vel canonico bene tamen ex iuribus complurium ditionum prouincialibus, & fori tritura nexui taciti pignoris deuincta esse contendit HARPR. *cit. II.* Huc etiam collineat *Recessus prouincial. Marchic. c. 1.* his verbis: *Das erne aber der Patronus (qui in Marchia ut plurimum bona administrat) das debitum contrahirt, soll den Ecclesiis nicht weniger in bonis Patroni als den pupillis in tutoris & reipubl. administratorum, & quidem a tempore, da der debitor Patronus der Kirchen geworden, zustehen.*

§. XXVI. Ex eodem errore noua propullulauit conclusio. Constat, quod si quis pecuniam alienam, suo nomine det mutuam, nomen non illi, cuius pecunia erat, sed con-

Quid si administrator pecuniam ecclesiae suo

nomine mu-
suarum deat?

contrahenti acquiratur, cum debitor huius fidem secutus sit; quemadmodum vero pupillo acquiratur actio, si tutor nomen pecunia pupillari contraxit, licet tutor semetipsum in chirographo creditorem nominare curavit, CAREZOV. P. 2. *Const. u. def. 38.* STRVV. in *Iurispr. L. l. tit. 22. §. 5. in fin.* ita idem de administratore ecclesiae dicendum esse arbitrantur, vid. MANZIVS in *Spec. iur. comm. voce ecclesiae fauor. n. 56. & 87.* Vfus huius obseruationis potissimum occurrit in concursu super bonis administratoris moto, quando quaeritur, an ecclesia hoc nomen, quod sua pecunia contractum esse contendit, sibi asserere extra concursum possit? Equidem si verba chirographi eam interpretationem admittunt, vt *administratorio nomine* illud contractum esse censeferi possit, facile in affirmatiuam descendendum erit; at si nulla huius rei vestigia occurrunt, si ex manifestissimis indiciis apparet, administratorem *suo nomine* contraxisse nomen, iuri communi tamdiu insistendum, donec probetur exceptio, quae in ecclesia non occurrit.

Plura alia
privilegia no-
minibus ec-
clesiasticis tri-
buuntur.

§. XXVII. Addunt adhuc alia plura nominum ecclesiasticorum iura singularia, inter quae haec palmaria sunt, 1) quod valeant, si vel maxime causa debendi non sit expressa, quae alias in omni chirographo necessario exprimi aut ad minimum probari debet. *l. 25. in f. de probat. c. 14. X. de fide instrum.* TIRAQUELL. de *priv. piar. caus. priv. 109.* Dn. HORN. *Class. XI. n. 93. p. 167.* BR. de *iur. eccles. L. 11. c. 14. §. 2.* in nominibus ecclesiasticis autem vel ideo probationem causae debendi non requiri tradunt, quod haec adesse praesumatur BRVNN. *l. c. 2)* quod quicumque possit ecclesiae stipulari, & quilibet sacerdos ei acquirere, cum alias alteri stipulari nemo possit. TVSCH. *lit. E. concl. 7. n. 10. seq.* MANZ. *Special. iur. comm. voce: Ecclesiae fauor. n. 35. & voce pia causa n. 20.* 3) quod mulieri non profit exceptio Scti Velleiani contra nomina ecclesiastica, pro quibus fideiussit MANZ. *cit. l. voce pia caus. n. 17.* 4) quod pro his nominibus fide-

fideiussor ex nudo obligetur pacto, cum alias fideiussio solennem desideret stipulationem. TIRAQUELL. *cit. tr. priu.* 141. MANZ. *cit. l. n. 18. & 19.* 5) quod ecclesia, cui legatum est nomen, possit agere sine cessione, absque qua alias legatarius agere nequit. *l. 18. C. de legat.* 6) quod nomina ecclesiastica demum 40. annis praescribantur, cum alias actiones personales tantum ad 30. annos durent. *l. 3. C. de praesc.* 30. *vel 40. ann.* 7) quod probatio horum nominum facilius possit instrui, veluti per inuentarium ecclesiasticum, *arg. l. 57. de administ. & peric. tut.* per libros antiquos seu registra ecclesiast. MANZ. *d. tr. voc. ecclesiae fauor. n. 35.* Probata est haec sententia in der Fürstl. Württemberg. Basten-Ordnung p. 734. n. 206. vbi ita: zu deren Verweisung auch alte Register, ob schon weder Brief noch Siegel vorhanden, vor sufficient angenommen werden sollen.

§. XXVIII. Pleraque ex his adductis singularibus nominum ecclesiasticorum iuribus, rursus ita sunt comparata, vt vel in cerebro interpretum nata fuerint, vel singulare quid non contineant. Primum nulla lege fundatum est, absque qua exceptionem a iure communi tradere interpretibus haud integrum est. Generatim in iure cautum est, causam debendi, in chirographo non expressam, non praesumi, nisi probetur, nec vlla ratio est, cur magis praesumi debeat in nominibus ecclesiasticis, quam priuatorum; illa eodem modo contrahuntur ab hominibus quam haec, & sic aequae illis fraus committi potest, nec favor pro ecclesia sufficit, vbi lege, singulare quid constituente, deficiunt. Alterum admitto, sed ad solam ecclesiam non stringo, cum hodie alteri per alterum obligatio in genere adquiri possit MEVVS *P. 4. dec. 112. n. 5.* B. STRYK. *in Vsu mod. ad tit. de pact. §. 12.* quod quamuis B. HARPR. *dissertat. de fideic. conuent. §. 16.* in dubium vocet, vel ideo tamen ei adhaerendum haud est, quod pactorum efficacia hodie non aestimetur ex iure Rom. sed moribus Germanicis, & praeterea Interpretes iuris canonici sentiant.

tiant, hoc iure quempiam alteri stipulari posse, obseruante MANZ. *cit. tr. voce pia causa n. 20. in fin.* Tertium priuilegium petunt ex *l. f. C. ad Scutum Vell.* in qua *doti* haec praerogatiua data, vt contra eam *Sciti Velleiani* exceptio opponi nequeat, multominus *ecclesiae*, quae *iura dotium* habet. Sed petit haec sententia id, quod est in principio: priuilegia dotis ecclesiis competere aequae facile negari potest, quo asseritur, imo eo facilius negatur, quo magis constat, iura singularia non admittere extensionem. *l. 14. de legibus.* Quintum admitto, sed rursus non ad solam ecclesiam restringo, cum hodie omnes fideiussores solo consensu accipiantur sine stipulatione. De *iure ciuili* tamen ad minimum priuilegium hoc admittendum esse credunt ob *l. f. C. ad Scit. Vellei.* vbi idem in dote constitutum est, & sic quoque ad ecclesiam trahendum, quod tamen rursus impingit in ea, quae antea adducta sunt. Quintum rursus ad omnia nomina adplicari potest, cum in *l. 18. C. de legat.* cuiuslibet legatario datum concessumque sit, vt possit sine cessione actionibus vtilibus suo nomine experiri. Sextum admitto, vt tamen non tantum ad nomina ecclesiastica restringi debeat, sed aliis quibuscunque iuribus commune sit, de quo plenius egit Dn. PRAESES in *iure ecclesiast. Protest. tit. de praescript. §. 49. seqq.* Vltimum admodum dubium est. Inuentario quidem, sitenor chirographorum ei insertus est, vim suam non adiungo, sed fidem ei habendam esse credo ob *l. 57. de admin. & peric. tut.* Verum registris priuatis ecclesiasticis aequalem probandi vim non esse tribuendam plenius demonstrauit Dn. PRAESES *cit. tr. de fid. instr. §. 3.*

An vsurae de-
beantur ultra
alterum tan-
tum in nomi-
nibus ecclesia-
sticis.

§. XXIX. Accessoria nominum ecclesiasticorum sunt vsurae, quibus itidem noua & peculiararia adscribunt iura. Finiuntur alias vsurae, si vltra alterum tantum excreuerint, quamuis si particulariter soluantur, exceptio alterius tantum non obseruetur hodie. FINCKELTHAVS *obseru. 40.* In nominibus ecclesiasticis autem vsuras vltra alterum tantum in-
distingue

distincte deberi iudicant, tum quod idem in vsuris pupillaribus obtineat, tum quod vsurae nominum ecclesiasticorum, non vt *vsurae*, sed magis vt *interesse* petantur, quod vltra alterum tantum peti potest, vt ait CARPZOV. *lib. 2. Iurispr. Consist. def. 319. n. 15. 16. 17.* tum denique quod ratio prohibitionis hic cesset, quae est, ne immodicum quaeratur lucrum, quod ab ecclesia & piis corporibus haud praesumendum. Haec tamen argumenta fatis lubrica esse, iam ostendit Dn. PRAESES in *iur. Paroch. sect. VI. c. 2. §. 17. edit. nou.* Quod de *vsuris pupillaribus* adfertur, adhuc valde dubium est, & praeterea saepe iam notatum, non valere generale argumentum a pupillis ad ecclesias. Supra quoque inane refugium reprobatum iam est, vsuras ecclesiasticas magis vt *interesse* peti, quod a rei veritate alienissimum, & denique adducta praesumptio factio ipsi contraria est, dum immodicum lucrum reuera dicendum est, quod leges damnant & improbant. MEVIUM sibi hac in quaestione non satis constituisse, obseruauit Dn. PRAESES *cit. loc.* simulque eius verba adduxit. Forsan haec ratio quoque pro sententia contraria adduci posset, quod debitores ecclesiastici sine *interpellatione*, re ipsa, vel legis dispositione moram contrahant, vt debitores pupillorum & minorum. *l. 3. C. in quibus caus. in integr. restit. necess. non est, SPERELL. dec. for. eccl. 130. n. 34. & 38. COVARRVV. Lib. III. var. resol. c. 17. n. 4. GRATIAN. discip. forens. L. 3. c. 579. n. 9. TIRAQUEEL. de priu. piar. caus. priu. III. BRVN. L. 2. iur. eccl. c. 14. §. 6.* Quando autem debitor in mora est, indistincte currunt vsurae etiam vltra alterum tantum, STRVV. *exerc. 27. ih. 53. MEVIUS P. 7. dec. 4. COTHMANN. Vol. 2. resp. 52. n. 262.* Sed nec haec ratio me in contrariam rapit sententiam. Nam 1) rursus hic argumentum a pupillis & minoribus ad ecclesiam trahitur, quod in iure singulari non est permillum, & regulis logicis aduersatur: 2) qui in casu morae vsuras vltra alterum tantum creditori assignant, *veram moram ex interpellatione* vel

vel maxime *iudiciali* contractum supponunt. MEV. *cit. l.*
STRVV. *Lib. 3. tit. 20. §. 23.*

*An in Saxo-
nia bae vsurae
simul cum for-
se in concursu
creditorum
debeantur.*

§. XXX. Denique constat, quod in quibusdam
provinciis, praesertim Saxon. moto concursu, vsurae non
aliter creditoribus solvantur, quam si omnibus de forte ipsa
satisfactum est; ut plurimum tamen excipiunt *nomina eccle-
siastica*, contenduntque, haec vna cum vsuris statim adiudi-
canda & soluenda esse, etiam antequam posterioribus credi-
toribus de forte satisfiat. Ita olim in Electoratu Saxonico
censuit CARPZOV. *Lib. 4. resp. 46. & P. l. C. 28. def. 171.* effe-
citque ut decisione electorali VIII. firmaretur. Non deerant,
quae in utramque partem olim adferebantur. Pro ecclesiis
allegabant, favori earum quid dandum esse, in dubio pro
iis respondendum, & quouis modo cura adhibenda, ne ad
sustentationem ministrorum ecclesiae, scholarum & paupe-
rum destinata minuatur, vel sint sine fructu; non esse pro-
babile, legislatorem vsuras a forte separantem, ecclesiis, ali-
isque piis causis praedjudicare voluisse, has potius ubique ex-
ceptas censeret, vsurasque ecclesiasticas magis naturam eius,
quod interest, habere. vid. Dn. HORN. *diss. de priuil. iur. elect.*
Sax. piar. caus. circa vsur. in concursu. Credit. n. 10. Nom omnes
tamen olim CARPZOVII sententiae subscripserunt, quin
potius ei resistit RICHTER. *de iur. & priuil. credit. c. 7. n. 43.*
ex rationibus, quae ex principiis adhuc iactis facile colligi
queunt. Sunt rationes CARPZOVII & qui pro ecclesiis scri-
bunt, suaforiae, ostenduntque, humanum esse, ut tale priuile-
gium ecclesiasticis nominibus ubique detur. Tale autem ex-
tra Electoratum iis datum fuisse, haud probant, ut fere in Sa-
xonia Ducali RICHTERI sententia praevaleat, imo iis quo-
que in locis, in quibus alias ius Saxonicum commune prae-
vulet. In principatu Halberstadiensis quid obtineat, colligi
potest ex attestato Regiminis, quod Dn. PRAESIC nuper ad-
modum in Actis, ad inelytam facultatem iuridicam trans-
missis, deprehendit, huius tenoris: Demnach bey Uns Chur-
Fürstl.

Fürstl. Brandenburgischen zur Regierung des Fürstenthums Halberstadt verordneten Stadthalter, Praesident, Vice Causler, und Rärhe der Aduocatus Friedrich Christoph Wolmann Supplicando einkommen und gebethen, ihm ein Gerichtl. Actestat zu ertheilen, wie es bey hiesiger Regierung in concursu creditorum wegen der Zinsen, wenn pia corpora capitalien dabey zu liquidiren und zu fordern haben, gehalten werde, und denn solches seinen Suchen statt gegeben, als wird hiermit attestiret, daß hiesiger obleruanz nach in concursu creditorum, ehe und bevor die capitalia abgetragen, die Zinsen so wenig denen piis corporibus, als andern creditoribus zugetheilet werden. Signatum Halberstadt den 13. Octobr. 1699.

§. XXXI. Ita diuerso in Saxonia iure vtuntur, in *Quid si causa pia cum aequa pia concurrat.* terim in ipso Electoratu ne sic quidem omnis lis composita videretur, quin potius de eo adhuc disceptatur, an etiam eadem definitio obtineat, si inter ipsas diuersas pias causas de praelatione disceptetur? Mouit hanc controuerfiam Dn. HORN. *cit. diff. §. II. 12.* variasque adduxit rationes in vtramque partem CARPZOVIVS *dec. 277. n. 18.* eandem affirmandam esse censuit, & in supremo prouincialium Senatu ita iudicatum esse refert. Sed anno 1652. per rescriptum electorale aliud constitutum fuisse docet Dn. HORN. *cit. l. n. 3.* simulque ipsum rescriptum adducit, in quo haec adducitur ratio: Weil der respect und fauor unterschiedlicher Geistlichen Schulen aequalis, und dennoch dahin zu richten, damit eines dem andern nicht zu Schaden und Nachtheil gereichen möge, gestalt die privilegia und fauores gegen ebenmäßige privilegierte Personen nicht zu gebrauchen, noch zu verstaten seyn wollen. Quia tamen post illud rescriptum *decis. §. §. anteced. allegata*, publicata est, in qua huius discriminis nulla iniicitur mentio, ideo in clytus ICtorum ordo, referente Dn. HORNIO, censuit, huic rescripto non esse insistendum, sed simpliciter *decisionem VIII.* sequendam, quae generaliter hoc privilegium nominibus ecclesiasticis dedit, & forsan a priori rescripto recessit.

Nec ratione destituitur haec sententia, quamuis enim priuilegiatus contra priuilegiatum vtatur iure suo, hoc tamen tantum restringendum ad *ius aequale*: vbi autem causa priuilegiata prae altera praerogatiuam habet ratione temporis vel hypothecae, regula praedicta merito quiescere debet.

Conclusio.

§. XXXII. Possunt praeterea *nomina ecclesiastica* oriri ex donationibus inter viuos & legatis, quorum iura hic referre superfedeo. Cum enim illa nominibus non sint propria, sed etiam quibusuis rebus donatis & legatis adplicari possint, conuenientius visum fuit, illa ab hac materia separare, ne in immensum quoddam opus excresceret dissertatio, cum legatis ad pias causas plura tribui soleant iura, quae alia occasione examinanda sunt.

CAP. II.

DE

NOMINIBVS ECCLESIAE
DEBITRICIS,

Don

Passiv - Kirchen - Schulden.

§. I.

Nominis appellatio etiam de debitore praedicatur.

Non tantum *ecclesiae creditorici*, sed etiam *debitrici*, plura vulgo tribuuntur iura singularia, hoc capite pendenda. Etiam debita haec, appellatione *nominum* contineri, ex iure nostro manifestum est, in quo *nomina debitorum* vocantur, vt in *l. 38. §. f. D. de negot. gest. l. 86. pr. de leg. 2. l. 64. l. 78. S. 1. de leg. 3. l. n. de distract. pign. In l. 17. de heredit. vel action. vend. fit mentio nominum eorum, qui sub conditione vel in diem debeant, & in *l. 4. C. quae res pignor. oblig. possunt**

possunt dicitur, quod nomina debitoris & generaliter & specialiter oppignorari possint. conf. l. 19. ad SC. Vellei.

§. II. In primis autem ecclesiae dibitrici aliisque piis corporibus, quae debent, varias singulariter attribui solent exceptiones, de quibus primario hic agendum. Prima est exceptio famosissima non factae versionis in rem ecclesiae, quae in iure utroque satis fundata est. In Nou. 120. c. 6. §. 3. de ea ita cauetur: Si vero quis aut episcopo aut oeconomio, aut ordinatori, cuiuslibet venerabilis domus, siue in regia ciuitate, siue in prouincijs constitutae, pecunias credidit, aut posthac crediderit, tubemus, neque eis hoc reputari pro venerabili domo, nisi primitus ostenderit, quod in utilitates praedictae venerabilis domus ista profecerunt, neque ipsum creditorem aut heredes eius contra venerabilem domum habere aliquam pro ipsis actionem, nisi monstrauerint, quod in utilitatibus venerabilis domus competentiibus pecuniae profecerunt; sed contra mutuas accipientem pecunias aut heredes eius proprias moueant actiones. Inde desumpta est auct. hoc ius porrectum. C. de S. S. eccles. vbi in fine ita: & is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat in utilitatem diuinae domus processisse. Amplexus est hanc decisionem INNOCENTIVS III. in c. 4. de fidei. vbi cauetur, ne ab aliquo pecunia mutuo accipiatur, absque maioris partis capituli sui licentia, alioquin, addit, non tenetur conuentus pro his aliquatenus respondere, nisi forte in utilitatem domus ipsius manifeste constiterit redundasse. Eam quoque suam fecit ALEXANDER III. in c. 1. X. de pos. aiens: cum enim non constet nobis pecuniam tuam, quam ille vir Belial impia & detestabili surreptione furatus est, in utilitates ecclesiae conuersam, non debemus de iure nec possumus contra canones eiusdem ecclesiae praecise intentare inuisionis instantiam, ut tibi eandem reddant, personae ut dicunt non ecclesiae commendatam. His textibus satis firmata praedicta exceptio videtur, quae ecclesijs piisque corporibus data est, nec praeterea necesse est confugere ad argumenta a ciuitatibus, pupillis, & minoribus petita, quam-

Debitis ecclesiae oppositio non factae versionis, cuius fundamenta adducuntur.

quamuis hi quoque eodem iure in hac causa fruantur: neque enim ideo hoc ius ecclesis competit, quod *ciuitatibus* ac *pupillis* equiparentur, id enim non vniuersale esse *cap. antec.* demonstrauit, sed quia leges speciatim hoc ius iis in certis casibus indulgere.

§. III. Sed paulo distinctius hic procedendum est, & videndum, an quibusuis debitis ecclesiasticis haec exceptio opponi possit? & vtrum aliquid referat, quomodocunque debitum contractum fuerit? Quod mutuo illa obiici queat, omnes ad vnum consentiunt, ergo de hoc casu tanquam *indubio*, primo videndum est loco. Contrahitur autem mutuum (1) per hos qui ecclesiam repraesentant; (2) per praetulum & capitulum simul; (3) per praelatum duntaxat; (4) per administratores ecclesiasticos; vel denique (5) per *patronum* aut aliquem ex clero, certae alicuius ecclesiae. Primus casus est, si *ecclesiam repraesentantes* mutuum contrahant nomine ecclesiae, id quod *inecclesiis euangelicis* facilius contingere potest, in quibus praeter *oeconomos* & *administratores* certae personae constitui solent, totam repraesentantes vniuersitatem, adeoque mutuum, per hos contractum, censetur ab ipsa contractum ecclesia, vt *simpliciter* obligetur, nec creditor opus habeat versionem probare. BERLICH. *dec. 301. n. 31.* Huc etiam pertinet, si omnes de ecclesia simul, seu coniunctim mutuum acceperint, & chirographum subscripserint, vel procuratorem ad contrahendum mutuum constituerint, IDEM *l. c. n. 31. & 32.* id quod etiam in mutuo ciuitati dato obseruari solet, vt interpretes ad *l. 27. D. de reb. cred.* obseruant.

Nec enim ecclesia mutuum contrahere impeditur. §. IV. Non deerunt, qui etiam hoc casu ecclesiae exceptionem praedictam profuturam esse afferent, forsitan ideo, quod se libere obligare nequeat, sed vel *consistorii* vel *principis* consensus simul accedere debeat: neque enim ecclesiae ita in sua potestate esse videntur, vt pro lubitu contrahere possint, ne alioquin occasio detur, qua facile ad alienationem bonorum ecclesiasticorum deueniri possit. Interim in iure

iure firnum solidumque deficit fundamentum, ex quo tale mutuum adstringatur ad consensum principis, vel Consistorii. Etiam ciuitates municipales non absolute sunt in potestate sua, & tamen mutuum contrahere non prohibentur: eadem ratio est ceterarum vniuersitatum, quibus nullibi mutuum interdictum est. Alienatio quidem ecclesiis est interdicta, sed non simpliciter se obligandi facultas. Nec obstat, quod ita *per indirectum* causa constituatur, ob quam nunquam ad alienationem deueniri debeat, quae tamen ecclesiis est interdicta; id enim per *mutuum* directo non intenditur, & si quando *ex accidente* ad alienationem deueniendum est, talem leges non improbant, sed potius diferte approbant, in *auth. cit. TRENTACINO. lib. II. de action. resol. l. n. 2.* Vtrum vero eo casu desideretur, vt ante omnia *verso* probetur? paulo post examinabo.

§. V. Sed hoc restringendum ad *simplex mutuum*: si *Nisi mutuum*
 praeterea in securitatem crediti *pignus* in rebus ecclesiasticis *pignoratiti-*
 est constituendum, maiori praecautioe opus est. Genera- *um contrube-*
 tim non tantum praclatis, sed etiam *ipsis ecclesiis* interdicta *revelit,*
 est omnis *alienatio*, cui etiam accensenda est *specialis pigno-*
ris, quod creditori traditur, constitutio, in *N. 7. c. 1. & c. 5. X.*
de reb. eccles. non alien. c. 1. & 3. X. de pign. adeo vt si creditor
 talem rem acceperit, iure suo cadat, & mutuum lucro eccle-
 siae cedat, salvo tamen regressu contra administratores, si
 horum ausu priuato pignus est constitutum. *Nov. 7. c. 6.* Vt
 itaque tale mutuum, pignore speciali munitum, subsistat, prae-
 ter iustam causam necessaria sunt illa solennia, quae alias in *quod solenni-*
rerum ecclesiasticarum alienatione desiderantur, quia per *pi-*
gnus speciale facile ad alienationem deueniri potest, per *auth.*
hoc ius perrectum C. de S. S. eccl. conf. GONZALEZ ad c. 1. X. de
pignor. vbi n. 13. adducit concilium Lateranense sub INNOCENTIO III. habitum, quod clericis indulget ius certo modo
 pignori obligandi beneficia sua, quatenus expeditioni in ter-
 ram sanctam intererant. Si his interuenientibus requisitis,
 E

praedium ecclesiasticum pignori creditori datum est sine dubio subsistit pignus, & creditori plena tribuitur securitas, adeo ut in hoc casu, in mora existente ecclesia, pignus sine nouis interuenientibus solennitatibus distrahere queat, cum quae in ipsa pignoris constitutione interuenere solent antecederent, in hunc casum directa esse videantur. SIMONCELLVS *de decret. in contract. minor. adbib. lib. 2. tit. 5. inspect. 4. n. 42.* Constitutio generalis hypothecae ecclesiis haud interdicta est, si necessitas mutui contrahendi adsit, adeo ut ne quidem interuentus solennium hic desideretur per *Nou. 7. c. 6. in fin.* tum quia per hypothecam possessio in creditorem non transit, tum etiam quia generalis hypotheca non tam stricte rem afficit, quam quidem specialis, conf. GALESIUS *de restit. in integr. comm. ad constit. Urbani VIII. n. 146. p. 150.*

Potest tamen
ecclesia contra
mutuum
restituere.

§. VI. Nihilominus tamen si pecunia mutuo ab ecclesia accepta, in rem eius haud versa, restitutionem in integrum eidem indulgent, BERLICH, *decis. 301. n. 30.* modo ecclesia doceat, versionem factam non fuisse; Quando enim restitutionem quaerit, *laesorem* probare debet, quae hic uenit in eo, quod pecunia in rem suam non sit versa, collocanda est. GALESIUS *cit. tit. c. 2. n. 109.* In hoc differt ab illo casu, ubi per *administratores* mutuum contractum, quo creditori onus probandi incumbit, hic uero ecclesia, quippe quae simpliciter ex mutuo obligata fuit, & tantum ex capite *restitutionis* a vinculo liberatur. Neque haec *probatio* restringenda ad *mutuum gratuitum*, ut in *foenoratitio* creditori onus probandi incumbat, id quod contendit TRENTACINQ. *lib. 2. de action. res. 1. n. 3.* neque enim in *l. 1. & 2. C. si aduersus creditor.* asseritur, quod hoc casu onus probandi creditori incumbat, sed in genere tantum supponitur, liquidum esse, pecuniam non esse versam in minoris utilitatem; id autem, quis probare debeat, minime determinatur. Nec porro ipsa *restitutio* restringenda est cum BERLICHIO *cit. l. n. 37.* ad *mutuum foenoratitium*; cum laesio non in *foenore promisso*, sed in *cessante versione* quaeratur, quae

quae contingere potest, etiam ubi mutuum haud est foenoratitium, id quod *ex l. 17. §. 1. & l. 27. §. 1. de minor. l. 1. & 2. C. si adu. cred.* clarissime liquet, in quibus sola *laesionis ratio in cessante versione* ponitur, conf. *ODDVS de restit. in integ. p. 2. q. 52. art. 4. n. 37. & art. 7. GALESIVS de restit. in integ. c. 2. n. 108. seq.* Ex quo patet verissimum esse, quod ait *WILHELMVS ANTON, a FREVDENBERG de rescript. morat. concl. 32. n. 14.* cauendum esse omnibus a contractu cum ecclesia *tanquam re pestifera & perniciosissima*, id quod tamen non potest non ecclesiae admodum obesse. Proinde ad hoc praepudicium auertendum, duo commendanda esse censeo: (1) vt creditor, qui cum ipsa ecclesia contrahere vult, ad minimum curiosus sit, & videat, in quem finem & vsum ecclesia mutuum accipiat, vt postea restitutionem petenti ecclesiae eo fortius se opponere possit: (2) ne iudex adeo facilis sit in concedenda restitutione, quod iam olim monuerunt *ICti*, circa restitutionem minorum in *l. 24. §. 1. de minor. ibi: ne magno incommodo huius aetatis homines adficiantur, nemine cum his contrahente & quodammodo commercium eis interdicitur & in l. 17. §. 1. de admin. & peric. tut. ibi. nam inutile est pupillis, si administratio eorum non seruetur, nemine scilicet emente.*

§. VII. Pergo ad alterum casum, si pecunia mutuo accepta, per *praelatum & capitulum*, qui priori fere similis est. Nam quamuis iure veteri clerus fere tantum *administratio* rerum ad ecclesiam pertinentium habuerit, adeoque non dubitandum, quin olim idem obtinuerit, quod locum habet, quando ab aliis administratoribus pecunia mutuo accepta: vid. *Nou. 129. c. 6. §. 3.* scena tamen postea mutata est, & quod *cap. 1. p. 9.* iam monui, communis doctrina inualuit, *clerum*, hoc est, *praelatum cum capitulo*, repraesentare ecclesiam, adeoque in effectu habendum esse, ac si ipsa ecclesia immediate mutuum contraxisset, & consequenter exceptione non factae versionis vti haud posse. Id colligo *ex c. 4. X.*

E 2

Cautelae ei
commendan-
dae, qui cum
ecclesia vult
contrahere.

Si per praelatum & capitulum mutuum acceptum, tunc eidem simpliciter ecclesiae obligatur.

*de fidei. cuius verba §. 2. adducta, vbi demum probatio versio-
nis desideratur, si absque maioris partis capituli licentia pec-
cunia mutuo sit accepta, quia nec solus praelatus, nec capi-
tulum solum repraesentat ecclesiam, sed totus clericorum
ordo coniunctim. TRENTACINO. l. c. n. 1. & 6. Quamvis vero
etiam hoc casu plures probationem versionis in rem ecclesiae
desiderent, quos allegant GONZALEZ ad cit. c. 4. n. 1. &
BARBOSA ibid. n. 8. facile tamen ex adducta ratione liquet, id
inuita iuris ratione fieri; posita enim sententia, quod cle-
rus repraesentat ecclesiam, ponitur conclusio, quae non
potest non inde fluere, conf. B. STRYK. in not. ad BRVNN.
ius eccl. l. 2. c. 15. §. 28. verb. praelato praesente capitulo, vbi
hanc rationem addit: mediante capitulo enim tota censetur con-
trahere ecclesia.*

*Non tamen
inter prote-
stantes.*

§. VIII. Inter protestantes tamen merito ab hac hy-
pothesi recedendum foret, penes quos clerus non repraesentat
ecclesiam, etiam in ecclesiis collegiatis & cathedralibus, vt
ut non ignorem, incaute saepe ad huiusmodi erronea dogmata
prouocari. Proinde satis prudenter Seren. Legislator
in ord. Magd. p. cit. c. 49. §. 22. explosa adducta ratione, ita
censuit: Es sollen weder die pia loca, wie sie Nahmen haben,
noch die Städte hinfüro, ohne unsere, oder unserer Magdeburg.
Regierung ausdrückl. Bewilligung Geld auf Zins zu entlehen
befugt seyn, da aber solches vor publication dieser Ordnung
geschehen wäre, soll so wohl denen piis locis als Städten das
beneficium l. ciuitas ff. de reb. cred. dergestalt zu statten kom-
men, daß die Zahlung ehe nicht wieder sie erkant, noch voll-
streckt werde, bis die Glaubiger zur Gnüge bengebracht, daß das
Anlehn in derer piorum locorum oder der Städte scheinbahren
Nuzen verwendet worden, ob auch gleich bey Stiffftern das
ganze capitul, bey Clöstern die Aebte oder Pröbste und
conuentuales, und bey denen Städten die Viertels- und Ge-
meinheits-Weistere in das Anlehn ihr Bollwort gegeben, zu des-
sen

fen Heybringung denen Glaubigern die Raths und andere Rechts-
nung zu ediren sind.

§. IX. Ut plurimum tamen hi, qui in mutuo, a praelato & capitulo contracto, non desiderant versionis probationem, hoc limitant, nisi ad *exsolutionem mutui necesse sit alienare bona ecclesiastica* B. STRYCK. in *usu mod. ad iii. de reb. cred.* §. 37. GRANNANETO ad c. 1. X. de *fideiuss.* n. 3. GONZALEZ ET BARBOSA *cit. ll. TRENTACINQ. lib. 11. de act. sit?* n. 1. n. 5. Hanc limitationem deducunt *ex auth. hoc ius porrectum C. de SS. eccl.* in qua permittitur, ob vrgens aes alienum res ecclesiasticas vendi posse, additurque, eum hic creditorem esse intelligendum, qui quod credidit, probat, in *utilitatem divinae domus processisse*. Haec sententia si vera est, obtinebit quoque in casu primo, de quo §. 3. seq. dictum est. Verum evidens est, dictam *auth.* loqui de mutuo contracto ab *oeconomis* vel *episcopis*, qui olim *administratores rerum ecclesiasticarum simpliciter* erant, ut Dn. PRAESES in *ire paroch. Sect. VI. c. 1.* pluribus docuit, ergo ad eum casum commode applicari nequit, ubi *ipsa ecclesia*, vel quod idem est, *eam repraesentantes* mutuum contraxere, quo casu *ecclesiam simpliciter* obligari, supra euictum, exemplo *cecerarum vniuersitatum*, quae se *simpliciter* obligare possunt, quod etiam in *ciuitatibus* obtinet, nisi *provinciali lege* prohibeantur, qualem §. *anteced.* addux. Nec argumentum a *prohibita alienatione* ad hunc casum trahi potest, cum si aes alienum recte contractum, id quod hoc casu in dubium de *iure communi* vocari nequit, alienatio permitti debeat. At si *administrator*, *oeconomus*, vel *solus praelatus*, mutuum contraxit, merito dubitari poterat, *utrum in propriam an ecclesiae utilitatem illud contraxisset?* id quod ante omnia per *probationem versionis* eruendum est: hoc vero dubium cessat, ubi *ipsa ecclesia*, qua talis, contraxit, h. e. qui eam repraesentant, der *Ausschuss der Gemeinde*, die *Ärterlinge*, uti in nonnullis ecclesiis vocantur, quia sic evidens est, *ecclesiam* ipsam

ipsam mutuum contraxisse: breuiter, non tam ad obligandi efficaciam in genere desideratur versionis probatio, sed vt constet, hoc nomen ecclesiam tangere, id quod tunc certum est, si ipsa ecclesia contrahit, sed dubium, si administratores, quippe qui fingere possunt, se nomine ecclesiae accipere mutuum, cum potius proprio nomine id acceperint.

Probanda est
versio, si per
administrato-
rem vel solum
praelatum
mutuum ac-
ceptum.

§. X. Tertius & quartus casus est, si praelatus sine capitulo vel administratores nomine ecclesiae, pecuniam mutuum acceperint, quo casu omnes fere consentiunt, non aliter mutuum stringere ecclesiam, quam probata versione. TRENTACINO l. c. n. 1. ENGEL. de priuil. monast. priu. 43. BERLICH. cit. dec. 301. B. STRYK l. c. adeo vt ab hac probatione non liberetur creditor, si vel maxime in chirographo administrator vel praelatus confessus fuerit, in vtilitatem ecclesiae hanc pecuniam acceptam fuisse. TVRRICELLVS de reb. eccles. non alien. c. 30. n. 31. TRENTACINO l. c. n. 2. quia tali confessione ecclesiae praediacare nequit, nisi alia adminicula concurrant. TVRRICELLVS cit. l. n. 32. Equidem si indistincte argumentum a ciuitatibus & pupillis ad ecclesiam valeret, res omni careret dubio; ast quia contrarium saepe iam adstruxi, ab hoc argumento abstinebo, ex legibus ipsis rem explicaturus. Secundum has duo distinguendi sunt casus: aut ecclesia est obaerata admodum, vt ad alienationem honorum ecclesiasticorum deueniri debeat, aut aliunde debitum solui potest. Illo casu certum est, creditores ante omnia versionem probare debere, id quod satis euidenter ex cit. aurb. hoc ius porrectum C. de S. S. Eccl. colligitur, & sine dubio ideo constitutum est, ne facile ad rerum ecclesiasticarum alienationem deueniatur, quae regulariter prohibita est. Hoc casu vel administrator aut praelatus habet mandatum, vsque ad certam summam, pecuniam mutuo sumendi, aut non; Priori casu simpliciter ecclesia obligatur, quod colligitur ex c. 4. X. de fidei. vbi interdicitur religiosis, qui forsan res monasterii administrant, mutuum ac-

accipere pecuniam *vltra summam communi prudentia constitutam*; ergo si ad eam summam v. c. 200. thalerorum acceperit mutuum, ecclesia inde vel ideo obligatur, quia *mandatum ad contrahendum habuit*: si summam excessit, non, nisi probata versione, obligatur. Si deficit tale mandatum, aut *viuente adhuc praelato, vel administratore* agitur, aut *eo mortuo*: illo casu ipse administrator vel praelatus opponere nequit hanc exceptionem. B. STRYK. *cit. l. §. 38. TRENTACINO l. c. n. 5.* Hoc vero probationem versionis necessariam esse arbitror, maxime ob *c. 1. X. de solut.* vbi dicitur, quod praelatus sui praedecessoris debita *pro ecclesiae necessitate contracta* soluere debeat. Fundamentum obligandi successorem hic collocatur in eo, quod *debitum pro ecclesiae necessitate contractum sit*, id quod *in facto* consistit, & ab allegante probandum est, qui est *creditor*, id quod si in *praelato*, qui liberio rem adhuc habet contrahendi potestatem, iuris est, multo magis in *simplici administratore* obtinere debet, vt si vel ipse vel ecclesia ex mutuo antecessoris conueniatur, agenti exceptio obstat.

§. XI. Denique vltimus casus est, si debitum est *versio quae probanda, si patronus vel aliquis ex clero pecuniam mutuam sum-* contractum per aliquem ex clero nomine ecclesiae, qui ta-
men administrator haud est dicendus. Huc referri potest, *seruit.* si *canonicus* intuitu sui beneficii, si *pastor ruralis*, si *patronus*, vtut intuitu ecclesiae mutuum pecuniam sumit, ex quo nullo modo ecclesia obligatur, quia non cum *ecclesia*, sed cum *certa persona* creditor contraxit, nisi forsitan probatum fuerit, eam pecuniam in ecclesiae vtilitatem conuersam fuisse, qualis est sensus *c. 1. X. de pos.* obseruante GRANNA - NIETO *ad cit. c. 1. n. 3.* Deposuerat enim quis pecuniam apud certum clericum, qui nomine ecclesiae illam susceperat, pecunia fraude depositarii sublata, deponens ecclesiam obligatam esse credebat, quod recte negabat pontifex, addita limitatione, *nisi de versione in vtilitatem ecclesiae constaret*, quo probato, ecclesia, meo quidem iudicio, non actione de-
po-

positi, vt GRANNA NIETO *cit. l. n. 4.* censet, sed *de in rem verso* tenetur.

An in aliis
contractibus
quoque verso
probanda.

§ XII. Atque haec quidem sine dubio obtinent in *mutuo*; ad alios contractus an haec doctrina extendi possit, non satis liquet; Qui hanc quibuscunque contractibus applicandam censent, potissimum se fundant in *c. 4. X. de fidei. & c. 1. X. de pos.* indeque inferunt, etiam in *deposito* & *fideiussione* hanc exceptionem admitti, multo magis ergo in aliis contractibus, in quibus ecclesia ad suam utilitatem contrahit. Sic comparans rem *ecclesiae*, aiunt, non aliter in tuto versari potest, quam si, obseruatis solennibus, sollicitus sit, vt pretium in eam necessitatem, ob quam venditio facta est, conuertatur, per *auth. hoc ius porrectum C. de SS. Eccl. T V R R I C E L L. de reb. eccl. non alien. c. 30. n. 22. G A L E S. ad l. 1. C. de SS. eccl. n. 108.* Alii hoc casu distinguendum esse censent, vtum alienatio fiat ex causa *voluntaria* an *necessaria*? vt hoc casu tantum emtor sollicitus esse debeat de versione in eius utilitatem, non illo, si forsan ob solam *ecclesiae utilitatem* alienatio facta est, *M E R L I N. dec. 119. n. 13. B V R R A T, dec. 714. n. 1.* Alii prorsus negant, ad alios contractus hanc doctrinam applicari posse, alii aliter. vid. *T R E N T A C I N O. l. c. n. 9. seqq. B. S T R Y K. in V. M. tit. de reb. cred. §. 25. B E R L I C H. dec. 302. D N. L Y N C K. in comm. ad ius cin. tit. de reb. cred. §. 27.* Vt ex his ambiguitatibus me expediam, rursus casus *indubios a dubiis* distinguo. In casu alienationis, ob *aes alienum*, certo iure constitutum est, sollicitum & curiosum emtorem esse debere, vt pecunia in necessitatem eam, ob quam alienatio facta, vertatur, per *cit. auth. ibi: pretia modis omnibus pro debito dando, aliter enim res emtori non conceditur, & hoc inscribatur ad emtoris securitatem, nihil esse factum in ea re ad damnum diuinae domus.* Id sine dubio peculiariter constitutum est, vt alienatio rerum *ecclesiarum*, quantum fieri possit, restringatur, & praecaueatur. Quoad alios contractus, si *ipsa ecclesia* vel *eam representantes*,

con-

contrahere, nullum dubium est, ecclesiam simpliciter obligari salua restitutione. Si *administratores* vel solus *praelatus* contrahunt, v. c. locando, frumentum ecclesiae vendendo emendo &c. ecclesiam ad hanc exceptionem haud esse admittendam, cenfeo, cum administratorum officio ordinarie inest, ut tales contractus celebrent: in mutuo vel ideo exceptio facta, ne pessimis administratoribus occasio detur, pecuniam fide ecclesiae corradendi, eamque postea dilapidandi, quod maxime in praelatis est metuendum, qui luxuriose viuendo, ecclesiam grauissimo aere alieno facile obruere possent, si pro lubitu *fide ecclesiae* mutuum contrahendi potestatem haberent. Tale periculum ex ceteris contractibus ecclesiae non adeo imminet; qui proinde sub dispositione iuris communis relinquendi, quin quod omne commercium cum administratoribus impediretur, si vbique ecclesia exceptione non factae versionis tuta foret. Quod de *depositi causa* ex c. 1. X. *depos.* adfertur, ab hoc casu alienum est; neque enim, prout iam monui, depositum ab administratore nomine ecclesiae, sed ab alio clerico erat susceptum, ex quo nullo modo ecclesia obligari potest, nisi *verso* probata sit. Nec causa fideiussionis huc recte trahitur ex c. 4. X. *de fideiuss.* quo religiosus prohibetur. 1) ne absque maioris partis capituli & abbatis sui licentia fideiubeant, 2) ne mutuum accipiant pecuniam vltra summam communi prouidentia constitutam, additurque: *alioquin non tenetur conuentus pro his aliquatenus respondere, nisi forte in utilitatem domus ipsius manifeste considerari redundasse.* Non tam casum fideiussionis quam mutuum adducta limitatio tangit, cum vix concipi possit casus, quo fideiussio, quae ordinarie grauat & onerat fideiussorem, possit in emolumentum ecclesiae redundare; accedit, quod ex aliis textibus liqueat, fideiussionem clericis esse interdictam, maxime vero *religiosis*, utpote qui ne quidem liberam amplius voluntatem habent.

*Versionem
probare debet
creditor.*

*Adeoque excu-
satione proce-
di nequit.*

§. XIII. Quando ergo exceptio non factae versionis ecclesiae competit, 1) creditor ante omnia eam probare debet per *auth. cit. hoc ius porrectum*, quae probatio quomodo ineunda sit, plenius docuit & illustrat B. STRYK, in *V. M. ad iur. de reb. cred. §. 6. seqq.* Hinc (2) exceptio haec impedit, ne ex instrumento guarentigiato contra ecclesiam executiue procedi possit, quia antequam versio probata fuit, chirographum non est liquidum. Et quamuis D. BERGER, in *elect. proc. execut. §. 14.* contendat, pupillum ex instrumento a tutore subscripto, executiue conueniri posse, quia pupillus regulariter ex facto tutoris tenetur; de hac sententia tamen dubitandum, quia iuris certissimi est, pupillos ex mutuo a tutore contracto, non aliter teneri, quam versione probata, quae exceptio tamdiu processum executium impedit, & recognitionem suspendit, donec creditor versionem probauerit. Atque (3) haec exceptio perpetuo ecclesiae competit, tum quia exceptiones regulariter sua natura perpetuae sunt, *l. 5. in f. D. de except. dol. mal. & met.* Neque enim, quod nonnulli contendunt, haec exceptio conferri potest cum *non numeratae pecuniae exceptione*, quae intra terminum biennii est inclusa, cum ecclesia, hac exceptione vtens, non neget pecuniam esse solutam aut numeratam, sed *versionem* eiusdem in rem suam impugnet, quae toto coelo diuersa sunt. TRENTACINO *cit. l. n. 15. seqq.* Denique (4) si creditor in probatione versionis deficit, ecclesia absoluitur, regressus rei referuatur contra administratores. *Nou. 7. c. 6.*

*An exceptio
non numeratae
pecuniae
ecclesiae per-
petuo compe-
tat.*

§. XIV. Praeterea *singulariter* (II) ecclesiis indulgent exceptionem non numeratae pecuniae, quae quamuis alias *ad biennium* restricta sit, ecclesiae tamen *perpetuo* indulgent. Ita censent MANZIUS in *special. iure comm. voce: ecclesiae fauor n. 32. & voce: pia causa n. 27. & voce piorum locor. fauor. n. 7.* BALDVS, ROMANVS, HOSTIENSIS, ANGELVS, PELINVS, alique allegati a TRENTACINO *l. c. n. 16.* Duo omnino sunt argumenta, quibus hanc sententiam mu-

muniant: primum est, quod minori perpetuo competat haec exceptio *l. f. C. in quib. caus. in integ. rest. non est necess.* cui quoque ecclesia aequiparari debeat, *c. i. X. de restit. in int.* Alterum est, quod lege ciuili haec restitutio inualuerit, quae non ligat ecclesiam. Recedit ab hac sententia TRENTACINQ. *l. c.* quod 1) Imperator ex sola aequitate hanc *exceptionem priuilegiatam* inuenerit, ergo si ecclesia vult uti isto priuilegio, debeat ea uti cum sua causa; 2) quod quando lex ciuilis aliquid inducit, & non reperitur aliud statutum in materia spiritali, aut ecclesiastica, attendatur ius ciuile, quo hoc casu non recessit ius canonicum. Nec hic admitendam esse censet *comparationem ecclesiae & minoris, quia contra ecclesiam, ait, currit praescriptio, & non contra minorem donec est maioris.* Rursus tamen non desunt, qui iure canonico contra lapsum biennii remedium introductum esse statuunt, scilicet *implorationem officii iudicis*, quod tantum egregium aliquod inuentum laudandum, commendandum & notandum esse exclamant, teste TRENTACINQ. *l. c. n. 17.* Aiunt: quotiescunque lege ciuili prohibente non potest opponi exceptio, tum datur *officium iudicis*, ecclesiastici scilicet, qui pro *peccato euitando* imploratus generatim succurrit. Hoc est illud egregium remedium, quod extollunt & praedicant, sed quod protestantes imprudenter commendant. Certe ad Consistoria nostra non datur recursus, quia reuera contra principem, legum auctorem, tale refugium consistorium praerberet, quod ei haud est integrum: nec nostra consistoria sunt talia iudicia, in quibus pro saluanda conscientia, *remediis coactiuis & externis*, more pontificiorum, vimur. Neque *officium iudicis*, quod vocant, in foro seculari implorari potest, cum iudex secularis, non possit contra leges succurrere, qui *minister non arbiter* legis est, nec hoc ipsum patroni huius cautelae intendunt, qui sub *iudice* ecclesiasticum intelligunt, ergo hanc cautelam e foris nostris merito abesse iubemus.

An contra
lapsum bien-
nii officium
iudicis com-
petat?

*Fundamenta
affirmantium,
praedictam
exceptionem
perpetuo ec-
clesiis compe-
tere.*

§. XV. Videamus, an duo illa fundamenta stringant, quae in fauorem ecclesiae excogitata sunt. Posterius merito repudiamus, utpote persuasissimum habentes, in foris nostris leges etiam civiles stringere ecclesiam, nisi haec excepta doceatur. Prius alicuius roboris esse videtur; licet enim argumentum a *minoribus* ad *ecclesiam* in vniuersum non probem, admittendum tamen illud in materia *restitutionis in integrum*. Olim currebat haec exceptio contra minores, sed restituebantur in integrum. Hoc correxit IUSTINIANVS *in c. l. f. ut ipso iure tati sint, melius etenim est, ait, intacta eorum iura seruari, quam post vulneratam causam remedium quaerere*. Idem etiam applicandum videtur ad ecclesiam, quae itidem contra lapsum huius biennii in integrum restitui potest, ut minor, adeoque, quod hoc casu *minoribus* indultum, non potest non quoque ecclesiae tributum esse. Verum haec forsitan ratio diuersitatis allegari posset, quod minor, quamdiu minor sit, semper restitui possit, & sic consultius visum fuerit, cursum biennii interim suspendere; at ecclesia non semper restitui potest, sed tantum intra quadriennium, a tempore *laesionis*. Si ergo pecunia ipsi non est numerata, & biennium est lapsum, ab illo tempore laesio emergit, & sic intra *quadriennium* restitutionem petere deberet, postea autem excluderetur. Accedit, quod respectu *minoris*, haec exceptio non *perpetua*, sed tantum intra tempora *minorrennitatis* quiescat, mox autem currere incipiat, ab eo tempore, quo 26. annorum attingit. Posito igitur, minorem viginti annorum chirographum alicui dedisse, sed pecuniam non esse numeratam, tantum intra quinquennium suspenditur haec praescriptio, quo finito, currere incipit. Id vero ad ecclesiam applicari nequit, quae statum nunquam mutat, sed restituo ecclesiae intra quadriennium non denegatur. Sed nouo utitur argumento BRVNNE M. *in iur. eccl. Lib. II. c. 15. §. 27. si versio est probanda, utique etiam numeratio, nam sine numeratione versio esse nequit*. Ad hoc rehero 1) non ubique

*Argumentum
ab exceptione
versionis de-
sumtum
examinatur.*

que versionem esse probandam, quid enim si ecclesia per se contraxerit? hoc casu uti poterit exceptione non numeratae pecuniae, sed non probandae versionis. 2) si hac exceptione uti potest, non necesse habet, exceptionem non numeratae pecuniae opponere, quo ipso sibi admodum praedjudicaret. Nam in illa creditor probare debet versionem, in hac ipsa ecclesia debetrix docere deberet pecuniam non esse numeratam, cum contrarium ex chirographo adpareat, adeoque onus probandi in eam deolvatur per l. 25. de prob. l. 13. C. de non num. pec. l. 2. C. si pign. conu. l. 1. C. de condict. ob turp. caus. Dn. ZOLE. de excep. non num. pec. c. 5. nisi forsan causa debendi in chirographo non esset expressa, quo casu demum onus probandi in creditorem deolvitur l. cit. 25. in f. l. 2. §. 3. de exc. dol. mal. de quo casu accipi debent l. 3. & 10. C. de non numer. pec. quas Dd. alias generaliter ad quemcunque casum, contra rationem iuris, applicant.

§. XVI. Tribuunt porro (III) ecclesiae exceptionem *particularis solutionis*, argumento a *libertate* defumto, in cuius fauorem particularis solutio creditori inuito obtrudipotest l. 4. §. 6. de stat. liber. BARBOSA de iur. eccl. lib. II. c. 17. n. 54. Sane si aliud deest argumentum, de veritate sententiae dubito, cum iam aliquoties adstruxerim, argumenta a libertate aliisque fauorabilibus causis, satis esse infirma, cum causae priuilegiatae haud admittant extensionem. Non inuidendum est ecclesiae hoc beneficium, sed nec nostrum est noua beneficia vltra legum determinationem, quae hic deficit, inducere. Facilius sine dubio ecclesiae occurri posset, si principis rescriptum id ipsum specialiter ecclesiae tribuatur, id quod facile ab eo impetrabitur, contra duriores creditores, iurissimo nimis rigore contra amorem & pietatem insistentes. Sed sine tali rescripto iudicis inferioris non est, in sententionando creditorem ad *particularem solutionem* accipiendam adstringere. Nec enim audiendus BARBOSA, quando l. c. ait, quod ecclesia, quae contraxit debitum

An competas ecclesiae beneficium particularis solutionis.

pro vilitate & necessitate videatur illud contraxisse pro libertate & redemptione animarum, a manibus diaboli, quoad viuos, & a poenis purgatorii, quoad mortuos, quae ratio sane indigitat, vnice in fauorem clericorum tale debitum contractum praesumi, vt pote quorum fingitur esse, e manibus diaboli animas post mortem redimere.

Au contra ecclesiam cesset conditio indebiti.

§. XVII. Contra indebitum solutum (IV.) ecclesiis tribuunt exceptionem *non competens actionis*, nisi soluens ex tali solutione ad paupertatem reduceretur. BARBOSA l. c. 32. MANZ. in *spec. iur. comm. voce: pia causa n. 13. p. 275.* Fundamenta huius sententiae desumuntur (1) *ex auct. similiter C. ad L. Falc.* vbi cauetur, ne Falcidia detrahatur in legatis ad pias causas; verum a cessante Falcidia, ad cessantem conditionem indebiti, est argumentum magis lepidum, quam solidum. (2) *ex §. 7. l. de oblig. quae qs. ex contr. nasc.* vbi denegatur conditio indebiti in legatis ad pias causas; verum *a*) ex textu euidentis est, non absolute conditionem indebiti denegari, sed tunc demum, si heres per mendacium negauerit, aliquid ecclesiae esse relictum, idque in *poenam mendacii*, extra quod non denegatur repetitio, etiam in legatis ad pias causas. *β*) Non omne quod in legatis ad pias causas leges *singulariter* constituere, ad nomina *ecclesiastica* trahendum, ne peccemus contra l. 14. D. de LL. (3) Forſan argumentum solidius desumi posset ex *praesumpta donatione*, quae ex *pietatis respectu* nascitur l. 32. ff. de *condict. indeb.* Sed qui *solut*, non habet animum donandi, qui in dubio non praesumitur. Nec talis *pietatis respectus* hic adest, qui in *cit. l.* supponitur, quae ibidem *rogari naturalem* denotat, vnde alias leges animum donandi inducunt l. 34. D. de *neg. gest.*

Habet ecclesia debitorum beneficium usurarum minorum.

§. XVIII. Rectius sine dubio (V.) ei tribuitur beneficium *usurarum leuiorum* seu *minutarum*, quando aere alieno admodum obruta est. Quodsi enim creditor debitum vrget, & ex *mobilibus* debitum soluinequit, res immobiles creditori dari possunt specialiter pignori, *quarum fructus*

cre-

creditor sibi reputet tam in sortem quam vsuras, usque ad quartam centesimae. Ita disposuit IUSTINIANVS in *auth. hoc ius porrectum C. de S. S. eccl.* & in fauorem ecclesiae singulariter vsuras ad quadrantes (3. pro cent.) restrinxit, vt eo facilius ex reddituum perceptione debita ecclesiastica tolli possint. Pro subleuanda enim inopia debitorum, principi ius competit, non tantum vsuras praeteritas, sed etiam futuras, ex iusta causa, minuere, & acerbitem creditorum ex humanitate temperare. MEVIUS in *disc. leuam. inop. debiu. c. 4. sect. 6. n. 6.* prout factum esse apparet in *R. I. nou. de a. 1654. §. 173. seq.* multo magis ergo ecclesiis depauperatis succurrendum fuit, in quibus maior ratio, quam ceteris debitoribus, occurrit. Vnde & *cit. R. I. §. 174. inf.* ab ordinario vsurarum cursu excipiuntur causae piaae, saluo tamen arbitrio iudicis, quod explicat & illustrat HAHN, in *pec. tr. ad cit. R. I. §. 170. seq. p. 463.*

§. XIX. Quod si creditor bona ecclesiastica sub his conditionibus oblata, accipere nolit, distrahenda sunt, & emtore non reperto (VI.) ecclesiae datum est beneficium dationis in solutum, in *cit. auth. vbi ita: emtore non inuento res aestimata districte creditori datur in solutum*, sine vlla scilicet noua interueniente solennitate, vtpote, quae iam antea, vbi ad distrahendum publice proposita erat, interuenerat. Sed beneficium hoc ecclesiae haud est proprium. Aliis iam dudum debitoribus quoque idem communicatum est in *Nou. 4. c. 3.* in eodem casu, vt si emtor rerum immobilium repertus non fuerit, secundum quantitatem debiti dentur in solutum, vt tamen creditori salua sit electio, quasnam res in solutum accipere malit, quod confirmatum est in *R. I. de anno 1654. §. 172.* In hoc forsan posset ratio diuersitatis adferri, & quidem ex ratione rerum ecclesiasticarum, quae liberae dispositioni minime ita subsunt. Colligo id ipsum ex processu, quem *cit. auth. hoc ius porrectum*, praescribit in iungitque, Iubet (1) debitum solui ex mobilibus, id si fieri

*Item benefici-
um dationis.*

ne-

nequit, (2) res immobiles specialiter dandae sunt pignori, ut fructus inde creditor percipiat, id vero non potest fieri sine causae cognitione huc vergente, ut inquiratur, an debitum urgens adsit? an res sit alienanda? vel oppignoranda? quae sit oppignoranda? Ergo Consistorium decernit, quanam sit oppignoranda. Si pignori rem talem accipere nolit, (3) haetae subiicienda est, & denique (4) emitore non re-
 pecto, creditori in solutum danda. Sed adhuc euidenti-
 us restrictior potestas circa electionem rerum alienandarum
 exprimitur his verbis: *Sit tamen ea res mediocris, inter ce-
 teras, inspecta ipsius quantitate & qualitate & onere.* In hoc ergo
 privilegium habet ecclesia, quod res in solutum danda
 non permittatur electioni creditoris, ut in aliis debitoribus
 alias iuris est, BRUNNEM. lib. 2. iur. eccl. c. 15, §. 30. quod
 expressius adhuc in Non. 120. c. 6, §. 2. in f. declaratur, his
 verbis; *quod autem praebetur in hoc immobilis res, non per e-
 lectionem creditoris datur, sed secundum aequitatem: aliud qui-
 dem fructiferarum, aliud vero possessionum sterilium eiusdem
 venerabilis domus.*

*Item cessionis
 beneficium.*

§. XX. Denique (VII) tribuunt etiam ecclesiae obae-
 ratae beneficium *cessionis & competentiae*, si ad concursum
 prouocare malit, id quod facere potest. BRUNNEM. de con-
 curs. cred. c. 1. §. 5. ibique B. STRYCK. in notis voce *ecclesiae*.
 Quod bonis cedere possit, non adeo dubium habere videtur,
 quamuis enim contra squalorem carceris hoc beneficio non
 indigeat, *liberanda tamen a molestia creditorum*, ut ait B.
 STRYCK. l. c. Imo hoc quoque conuenit iustitiae, quam
 ecclesia in primis ob oculos habere debet; ne alias, qui prae-
 rogatiuam quandam in solutione habent, cessione non facta,
 postponantur. Moto itaque concursu, bona ecclesiastica
 haetae subiicienda sunt, decreto interueniente, aliisque
 solennibus adhibitis, de quibus interpretes plenius agunt,
 ad lit. X. de reb. eccl. non alien. Speciatim vero hanc materiam
 excutiunt TVRRICELLIUS & REDOANVS. Generatim
 hi

hi inter causas *iustae alienationis* referunt *aes alienum*, quae eo magis necessaria est, si praeterea concursus motus fuerit, quamvis etiam in hac alienatione solennia non sint negligenda, obseruante B. STRYCKIO ad BRUNNEM. *tr. de conc. cred. l. c.* de quibus tamen hic agendi non est locus. In quem finem autem ecclesia, tanquam quaedam vniuersitas, indigeat *beneficio competentiae*, non adeo liquet. Si dicis, clericis esse necessaria vitae alimenta relinquenda, facile in suspicionem deduci possumus, nos quoque *ecclesiam* constituere in clericis. Vnde res hoc modo temperari potest. Aut fundationes sunt destructae v. c. monasteria, aliae fodalia, quo casu non superflua, quibus de necessariis vitae prospiciendum est, sed bona simpliciter creditoribus sunt cedenda; aut vero ecclesiae adhuc saluae sunt, & functiones ecclesiasticae necessariae, quo casu aequum piisque est, ut redditus necessarii relinquuntur ministris ecclesiae, si aliunde eis prospici nequit, veluti si parochiani quoque depauperati sunt. Nec enim ferendum admittendumque, ut ecclesia prorsus destruat, quo creditoribus satisfiat, id quod non tam ex beneficio *competentiae* fieri credendum est, sed potius ideo, ne ecclesia destruat, reipublicae maxime necessaria, cui priuata commoda cedere debent: nisi forsan ecclesia, die *Gemeinde*, alii commode vniiri possit, tunc enira cessat omnis ratio, ob quam creditoribus satisfactio denegari debeat, etiam de iis bonis, quae ad sustentationem pastorum destinata sunt, de quo consistorio arbitrium relinquendum. Nam inter *iustas vnionis causas* etiam referunt, si ecclesiae debitis & oneribus intolerabilibus grauat, propter quae etiam beneficia supprimitur. TVRRIGELLYS *de vnion. benef. c. 8. n. 6.* Dn. SCHLEVOGT. *de vnion. eccl. p. 26. seq.* Ex quo patet minime *beneficium competentiae* hic allegari posse, sed aliunde hanc rem aestimandam esse.

§. XXI. Quemadmodum itaque *ecclesia debitorum* v. An valeat contra ecclesiam debitoris

G

cem pactum mis rerum ecclesiasticarum; quae sedula cura conservan-
de ingredien- dae sunt, ita pacta, quae creditores in bonorum grauamen
do. adiicere solent chirographis, intuitu ecclesiae probant,
 quorsum referunt pactum de ingrediendo. *l. 3. C. de pign.* Hoc
 contra ecclesiam debitoricem non valere aiunt, propter rem
 ecclesiasticarum fauorem, ac tuitionem, quae Deo sunt
 consecratae, & ad ius sacerdotum vel Dei spectant *c. 3. c. 12.*
q. 2. MANZIUS in spec. iur. com. voc. ecclesiae fauor. n. 71. Ratio
 adducta magni momenti esse videtur, interim a superstitione
 haud est aliena. Proinde rem aliunde aestimamus. Omne
 pactum de ingrediendo regulariter praesupponit *hypothecam*
specialem vel generalem. Generalis quidem in bona ecclesia-
 stica constitui potest, sed non pignus, nec quod iuri pignoris
 simile est, quale reuera est *pactum de ingrediendo*, quippe quod
 tribuit facultatem, vt statim auctoritate iudicis possessionem
 adipisci queamus. Cum ergo ad alienationem, vel quod
 alienationis simile est, tendat, de iure aliter subsistere ne-
 quit, quam si praecua causae cognitione & decreto magi-
 stratus hypotheca specialis cum hoc pacto creditori sit
 tributa, quo casu iuxta analogiam iuris demum effectum
 suum haberet.

An ecclesia §. XXII. Denique ecclesiae, quatenus heres est, circa
heres, neglecto nomina, in hereditate reperta, iura singularia adsignant. He-
inventario, res cum defuncto habetur pro vna eademque persona, & ad
teneatur, ul- omne aes alienum tenetur, si vel maxime vires patrimonii
tra vires he- transcenderit, si absque beneficio inuentarii hereditatem
reditarias. adeat. *l. f. C. de iur. delib. N. 1. c. 2. §. 5. l. de hered. qual. & diff.*
LAVTERBACH. de inuentar. hered. §. 23. Ecclesiam heredem ab
 hac regula excipiunt, quam, etiamsi beneficio inuentarii vsa
 haud fuerit, ultra vires hereditatis, non teneri asserunt. *TVSCH-*
li. H. concl. 58. n. 24. ex hac forsitan ratione, quod milites hoc
 iure singulari gaudeant iuxta *l. f. C. de iure delib. in f.* quo-
 rum iura ecclesiae quoque communicata esse arbitrantur, se-
 cundum sententiam *BARBOSAЕ lib. II. iur. eccl. cap. 13. n. 3.*
seq.

seq. Hoc tamen argumentandi genus illicitum esse, fac-
pius iam dixi: non est nostrum priuilegia vltra tenorem
iuris extendere, praesertim cum ne quidem priuilegium
hoc, quod militibus *in cit. l. f. tributum*, non omni contra-
dictione vacet, ob *Nov. 1. c. 4. in f.* vbi lex communis *de*
beneficio inuentarii ad omnem personam, etiam *militarem &*
sacerdotalem, est extensa. Interim tamen alia ratione iura
ecclesiae salua & intacta praestari possunt. Nam 1) in ple-
risque locis inuentarii vicem subit *specificatio iurata*, habet-
que effectum inuentarii, sub qua ecclesia quoque possit esse
tuta, vel si de praxi vniuersali huius dogmatis dubitatur,
non tamen 2) omisso beneficii praedicit ecclesiae, quae
si hereditas non soluendo reperitur, facile impetrare po-
test restitutionem in integrum contra aditam hereditatem,
quia sic de laesione manifestissime constaret. Plura adhuc
a Dd. adferuntur vel potius finguntur iura singularia, quae
examinare & recoquere nolo, cum secun-
dum asserta fundamenta facile diu-
dicari possint.

F I N I S



NOBI-



NOBILISSIMO
DN. RESPONDENTI

S. P. D.

PRAESES.



Libertatem ecclesiae quon-
dam aulae Romanae pro-
ceres adeo extenderunt, &
omnibus laicis inculcan-
dam esse censuerunt, vt vel
ad *articulos fidei* hoc dogma
retulerint, & grauissimae haereseos eum po-
stulauerint, qui aliquid ei contrarium aslere-
re auderet. Neque vero tantum *libertatem in*
independentia ab imperio ciuili, aut *immunitate*
ab

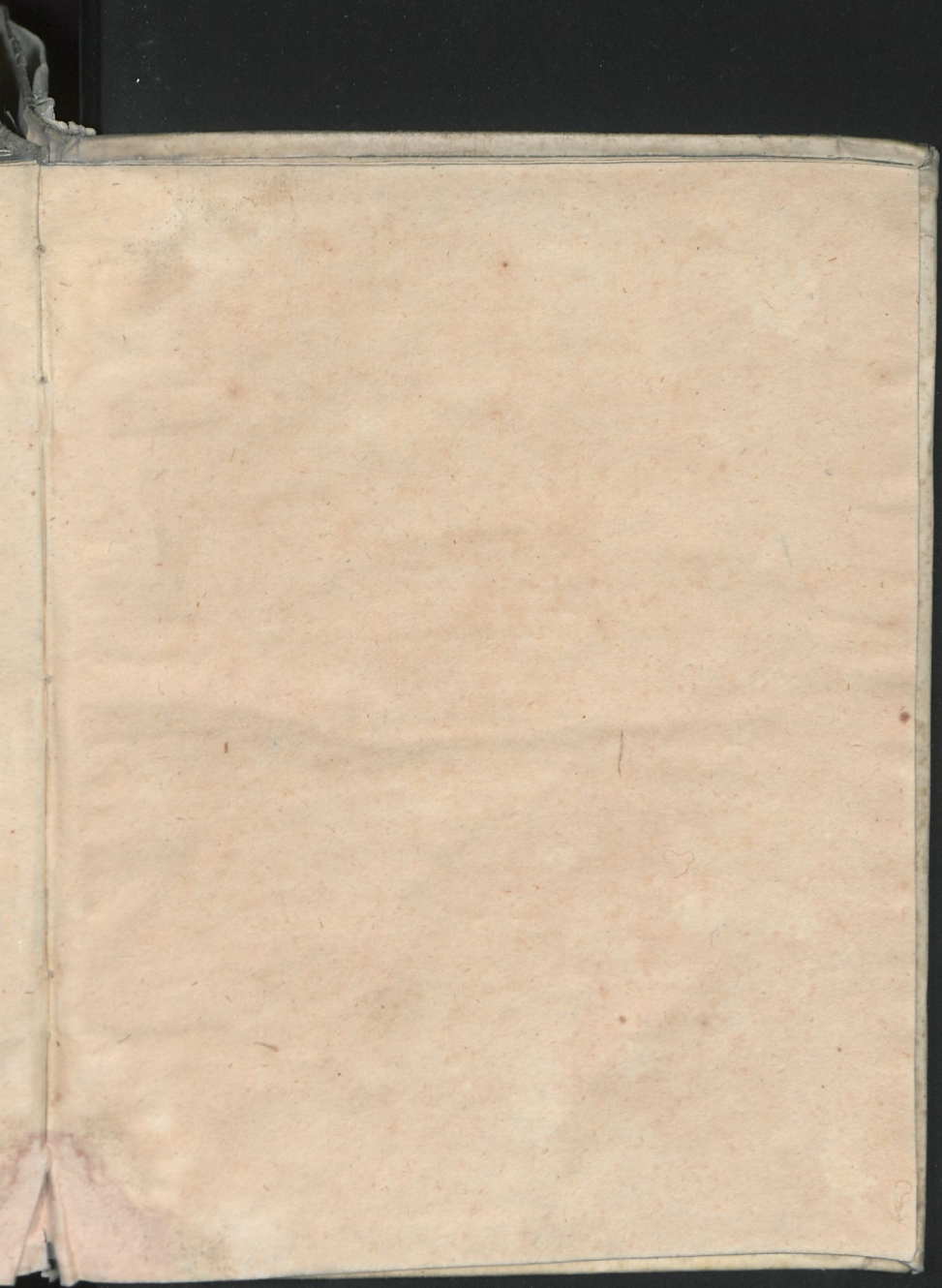
NOBI

ab oneribus publicis, aut *iure asyli* quaesiuere, sed generatim sub illius praetextu omnia repudiarunt, reprobarunt, damnaruntque, quae illorum vtilitati priuatae officiebant, priuata commoda impediabant, vtut legibus essent conformia, & intercedebant, ne clerici omnia ad se raperent. Si ecclesiis quid legabatur, vel aliter acquirendum erat, quod iure subsistere non poterat, simpliciter valere debebat, quia leges contrariae non poterant praeciudicare libertati ecclesiasticae, quae eam exlegem constituebat. Si aliquid debebat, vario *libertatis* praetextu se a nexu soluendi immunem praestare contendebat. Si quid ei debebatur, rursus eodem *libertatis* praetextu infinita priuilegia affectabat, ne pecuniae amittendae periculo exposita esset. Ita clerici, iuris ecclesiastici consulti versutissimi, censebant, ita laici, quibus gloria parandi erat relicta, quique sub poena excommunicationis nihil contra *libertatem ecclesiae* audere vel asserere poterant, censere debebant. Ex hac temporum miseria tot erroneas profluxisse opiniones, vel hac dissertatione, nobilissime Dn. Respondens, ostendis, in qua
ea

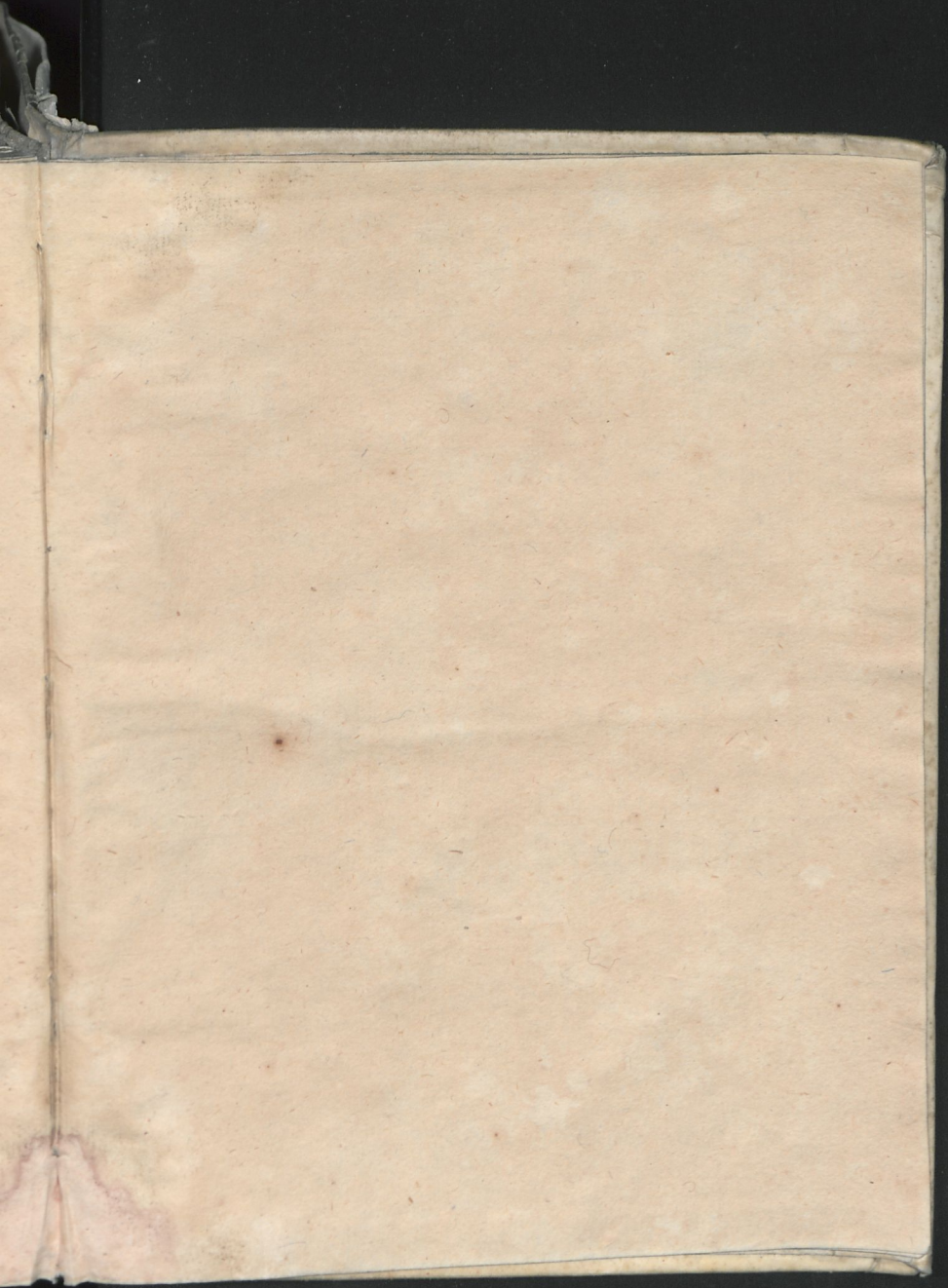
ea libertate contra falsae libertatis ecclesiasticae assertores usus es, quae quondam maioribus nostris erat adempta. Modeste indicas fontes erroris, & ne in ecclesiis protestantibus latius serpent, praecauendum censes, quod institutum, prout par est, omnes mecum approbabit. Simul eruditionis Tuae, per aliquot annorum spatia comparatae, edis insigne specimen, & ita publico documento comprobas, Te otio tempus, studiis destinatum, haud triuisse. Gratulor Tibi eo nomine ex animo, & omnem Tibi, ad ulteriores progressus, apprecor gratiam diuinam, vt, sicuti hac dissertatione fecisti, in posterum quoque montres, Te non simulatam sed veram profiteri philosophiam, Dab. d. 8. Oct. 1716.

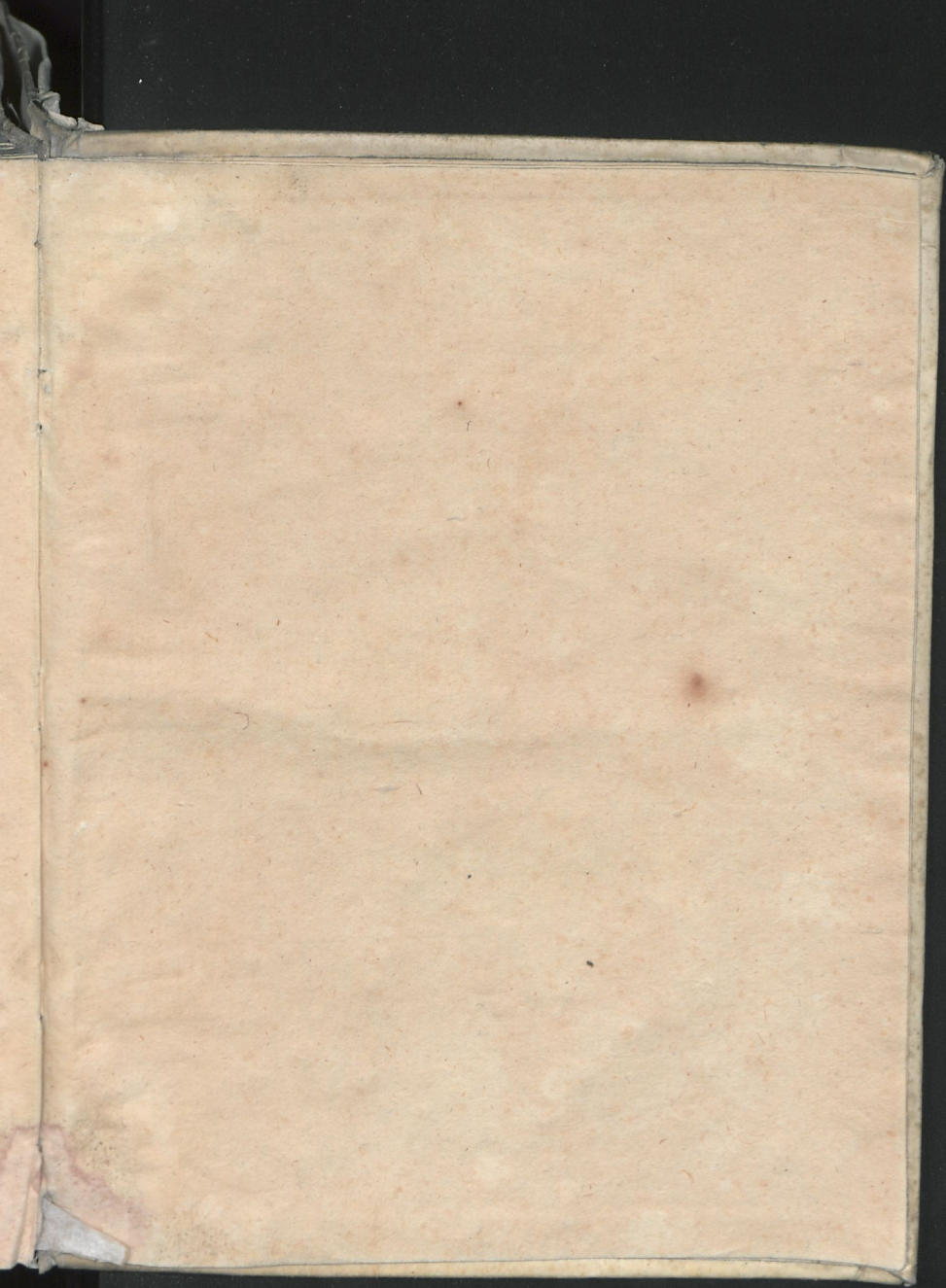




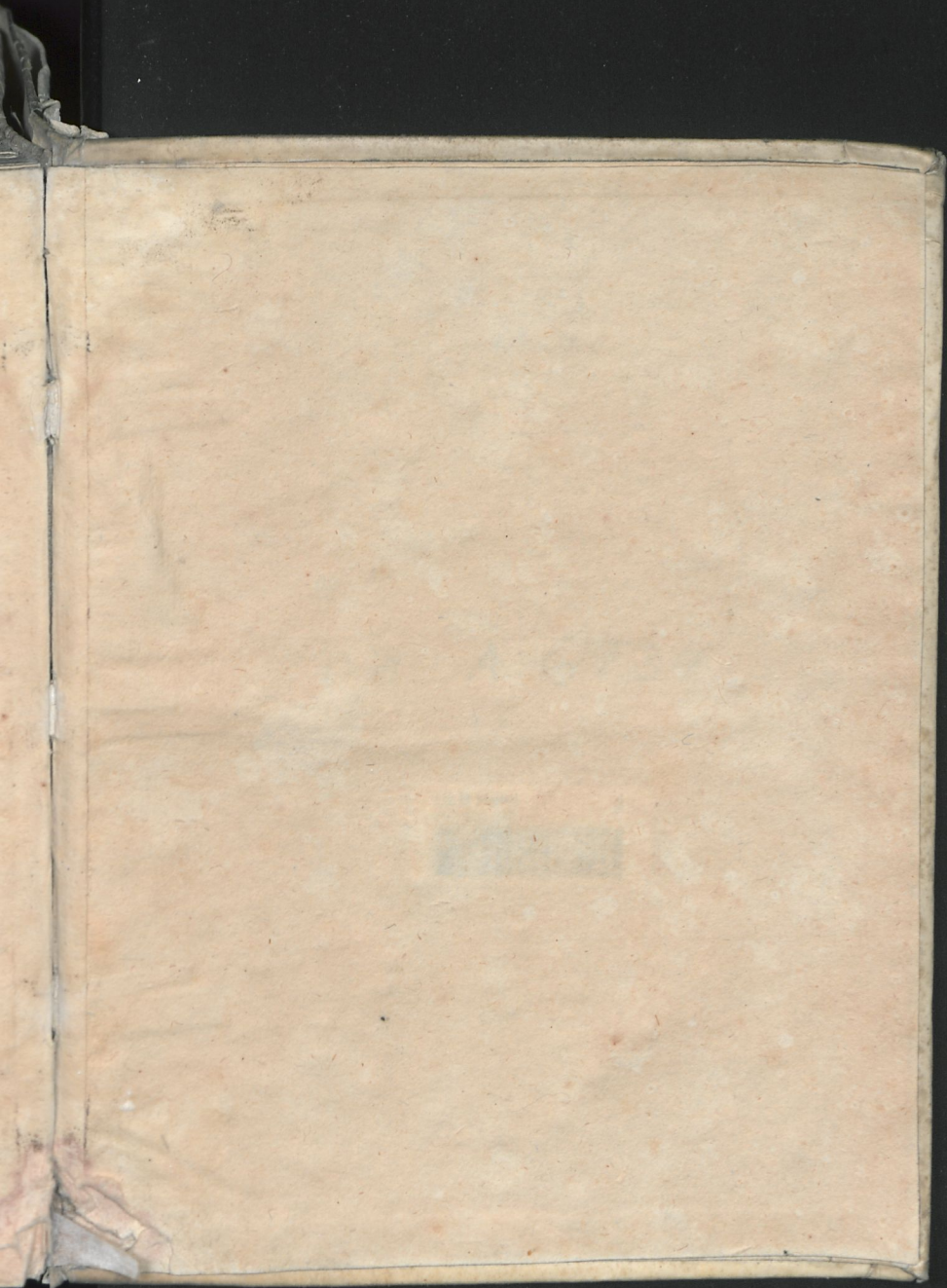












EO-Beg 2002

01 A 6734

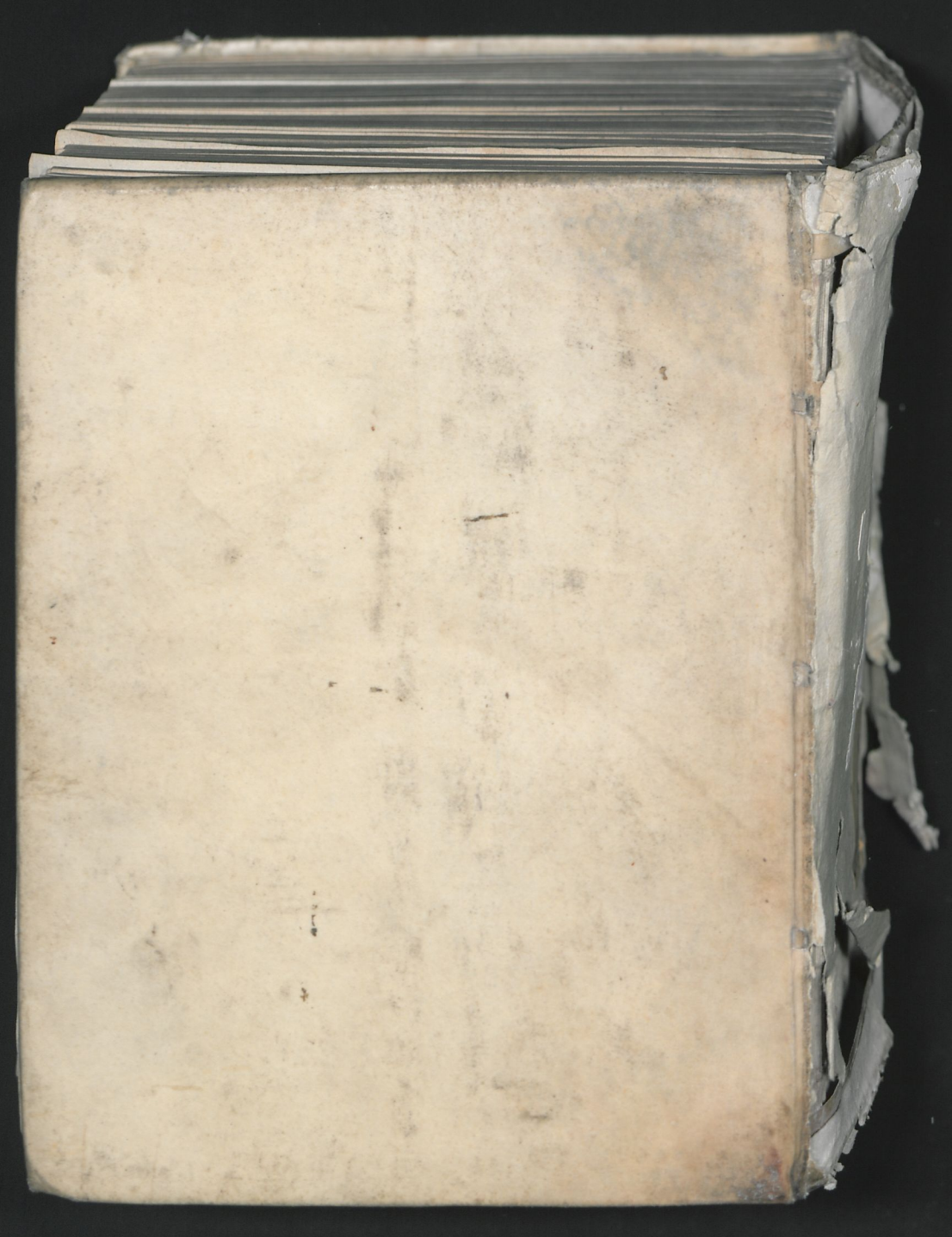
ULB Halle 3
003 104 540



DA Kop

Reho





Q. D. B. V.
DISPUTATIO IURIDICA
DE

NOMINIBVS ECCLESIASTICIS

Activ- und Passiv-^{Von} Kirchen-Schulden,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE
BRANDENB. RELIQA

IN REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE,

DN. IVSTO HENN. BÖHMERO,

ICTO, COM. PAL. CAES. REG. MAIEST. CON-
SILIARIO AVLICO, PROFESSORE IVRIS
ORDINARIO h. t. DEC.

IN AVDITORIO MAIORI

DIE OCTOBR. A. MDCCXVI.

PUBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

CHRISTIANVS NICOLAVS Scheller,

SCHWARTZBURG.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TVPIS IOHANNIS GRVNERI ACAD. ET SENAT. TYPOGR. 1723.

